

LV

2024

20

Īpašais ziņojums

Kopējās lauksaimniecības politikas plāni

zaļāki, taču neatbilst ES mērķiem klimata un vides jomā

EIROPAS
REVĪZIJAS
PALĀTA

Saturs

	Punkts
Kopsavilkums	I–VII
Ievads	01–19
Lauksaimniecība un Eiropas Savienības zaļais kurss	01–07
KLP zaļināšana	08–14
Galvenie pienākumi	15–16
KLP finansējums klimatam un videi	17–19
Revīzijas tvērums un pieeja	20–21
Apsvērumi	22–82
KLP tiesību akti ir zaļāki, taču plānos šis potenciāls nav pietiekami izmantots	22–47
KSP regulā izklāstītā zaļināšanas struktūra ļauj izvirzīt vērienīgākus vidiskos un klimata mērķus	23–27
Komisija plaši izskatīja plānu projektus, taču zaļo ieceru novērtēšanai neizmantoja izmērāmus kritērijus	28–31
Dalībvalstis atbildēja uz visiem Komisijas komentāriem, lai gan bieži vien plānus nemainīja	32–35
Apstiprinātie plāni kopumā ir zaļāki, bet izmaiņas nav būtiskas	36–45
Reaģējot uz lauksaimnieku pieprasījumiem, Eiropas Savienība mīkstināja nosacījumu sistēmas prasības	46–47
Plāni nav labi saskaņoti ar zaļā kursa mērķiem un mērķrādītājiem	48–72
Eiropas zaļā kursa mērķrādītāji nav integrēti KLP tiesību aktos	49–51
Trūkst kvantitatīvu aplēšu, tādēļ Komisija nevarēja izmērīt plānu ieguldījumu Eiropas zaļā kursa mērķrādītāju sasniegšanā	52–56
Zaļā kursa mērķrādītāju sasniegšana lielā mērā ir atkarīga no darbībām ārpus KLP	57–64
Četros atlasītajos plānos nebija pietiekami aptvertas dažas no galvenajām lauksaimniecības praksēm zaļā kursa mērķu sasniegšanai	65–72

Uzraudzības sistēma ir uzlabojusies, bet trūkst svarīgu elementu, ar kuriem novērtēt KLP zaļo sniegumu	73–82
Vienkāršota uzraudzības sistēma, taču mērķi nav pietiekami skaidri, un rādītāji ir vērsti uz izlaidi, nevis rezultātiem	74–77
Dažos plānos trūkst svarīgu rezultātu rādītāju, un ievērojami atšķiras sasaiste ar konkrētiem mērķiem	78–82
Secinājumi un ieteikumi	83–92

Pielikumi

I pielikums. LLVS un TANPP – atbilstība starp periodiem

II pielikums. Galvenās izmaiņas LLVS prasībās saistībā ar četriem mūsu izlasē iekļautajiem plāniem

III pielikums. Pārskats par ERP iepriekšējo revīzijas darbu

IV pielikums. Zaļā kursa mērķrādītāju valsts vērtību iekļaušana plānos un paredzamais plānu ieguldījums šo mērķrādītāju sasniegšanā

V pielikums. Zaļā kursa mērķrādītāji un saistītie rezultātu rādītāji

VI pielikums. Ziņošana par rezultātu rādītājiem

Saīsinājumi

Glosārijs

Komisijas atbildes

Laika grafiks

Revīzijas darba grupa

Kopsavilkums

I Kopējā lauksaimniecības politika (KLP) ir viena no galvenajām Eiropas Savienības politikas jomām, un tā veido 31 % (378,5 miljardus EUR) no ES 2021.–2027. gada budžeta. KLP mērķis ir ne tikai garantēt taisnīgu ienākumu atbalstu lauksaimniekiem, nodrošinātību ar pārtiku un iztiku lauku apvidos, bet arī atbalstīt un stiprināt vides aizsardzību, tostarp bioloģisko daudzveidību, un klimatrīcību. Jauno KLP noteikumu mērķis ir palielināt vidisko un klimatisko ieceru vērienīgumu.

II Mēs izvērtējam, vai 2023.–2027. gada KLP stratēģiskie plāni nodrošina stabilu pamatu politikas mērķa – zaļākas KLP – sasniegšanai. Mūsu ziņojuma mērķis ir sniegt informāciju jebkādiem turpmākiem plānu grozījumiem vai KLP regulu pārskatīšanai nolūkā labāk aizsargāt klimatu un vidi.

III Kopumā mēs secinām, ka 2023.–2027. gada plāni ir zaļāki nekā iepriekšējā KLP periodā, taču neatbilst ES klimatiskajām un vidiskajām iecerēm un tajos trūkst svarīgu elementu, ar kuriem varētu novērtēt zaļo sniegumu.

IV 2023.–2027. gada KLP stratēģisko plānu regulas “zaļināšanas struktūra” ļauj KLP izvirzīt vērienīgākas vidiskās un klimatiskās ieceres. Mēs novērtējam, kā šis potenciāls tika izmantots plānos. Komisija plaši izskatīja plānu projektus, taču zaļo ieceru novērtēšanai neizmantoja izmērāmus kritērijus. Četras mūsu pārbaudītās dalībvalstis atbildēja uz visiem Komisijas komentāriem, lai gan tās bieži vien tikai daļēji ņēma vērā Komisijas ierosinājumus vai paskaidroja, kāpēc tās lielākoties palika pie sava sākotnējā priekšlikuma. Galīgajos plānos kopumā nav vērojamas būtiski vērienīgākas zaļās ieceres nekā iepriekšējā periodā. Turklāt to faktisko ietekmi uz klimatu un vidi ietekmē nesenie pasākumi, ko Komisija veikusi, reaģējot uz lauksaimnieku pieprasījumiem, un tā ir atkarīga arī no tā, kādā mērā lauksaimnieki iesaistās brīvprātīgajās shēmās.

V Mēs arī konstatējam, ka plāni nav labi saskaņoti ar Eiropas zaļā kursa mērķiem un mērķrādītājiem. Pirmkārt, zaļā kursa mērķrādītāji nav integrēti KLP tiesību aktos. Otrkārt, tā kā dalībvalstis nav veikušas kvantitatīvas aplēses, Komisija nevarēja izmērīt plānu ieguldījumu zaļā kursa mērķrādītāju sasniegšanā, izņemot attiecībā uz bioloģiski apsaimniekotas zemes platības pieaugumu. Treškārt, mūsu analīze liecina, ka zaļā kursa mērķrādītāju sasniegšana lielā mērā ir atkarīga no darbībām, kas plānotas ārpus KLP. Ceturtkārt, lai gan plāni ietver dažas nozīmīgas lauksaimniecības prakses, kuru mērķis ir risināt klimata un vides ilgtermiņa problēmas, izlasē iekļautajos plānos nebija aptvertas dažas citas nozīmīgas prakses.

VI Lai gan jaunā uzraudzības sistēma ir vienkāršota, KLP mērķiem trūkst skaidrības un rādītāji ir vērsti uz izlaidi, nevis uz rezultātiem. Dažos plānos nav svarīgu rezultātu rādītāju, un dalībvalstu noteiktās saiknes starp rezultātu rādītājiem un mērķiem atšķiras. Tāpēc parādīt KLP sasniegumus 2023.–2027. gada periodā ir sarežģīti.

VII Mēs iesakām Komisijai:

- o plānos veicināt labas zaļās prakses apmaiņu;
- o aplēst KLP ieguldījumu zaļā kursa mērķrādītāju sasniegšanā;
- o stiprināt turpmāko KLP uzraudzības sistēmu klimata un vides jomā.

Ievads

Lauksaimniecība un Eiropas Savienības zaļais kurss

01 Lauksaimniecība ir būtisks elements, ar ko garantēt nodrošinātību ar pārtiku, un tā ir ļoti svarīga lauku apvidu ekonomikai. Taču, sniedzot šos ieguvumus, tā arī ievērojami ietekmē klimatu un vidi. Klimata pārmaiņas un ekstrēmāki laikapstākļi arī prasa lauksaimniekiem attiecīgi pielāgot savu praksi.

02 Lauksaimniecības nozare veido 13,1 % no kopējām ES 27 dalībvalstu siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijām. Vairāk nekā pusi no šīm emisijām rada metāns, ko emitē lopkopības nozare, 31 % – mēslošanas līdzekļi un kūstmēsli un 11 % – zemes izmantojuma maiņa (sk. [1. attēlu](#)).

1. attēls. Lauksaimniecības radītās siltumnīcefekta gāzu neto emisijas ES 27 dalībvalstīs 2021. gadā

Galvenokārt metāns (CH₄), ko rada

- liellopi un aitas, sagremojot barību
- liellopu un cūku kūstmēsļu uzglabāšana

Galvenokārt slāpekļa oksīds (N₂O), ko rada

- ķīmiskā mēslojuma izmantošana
- kūstmēsli, kurus lauksaimnieki izmanto mēslošanai vai atstāj liellopu ganībās

Galvenokārt oglekļa dioksīds (CO₂), ko rada

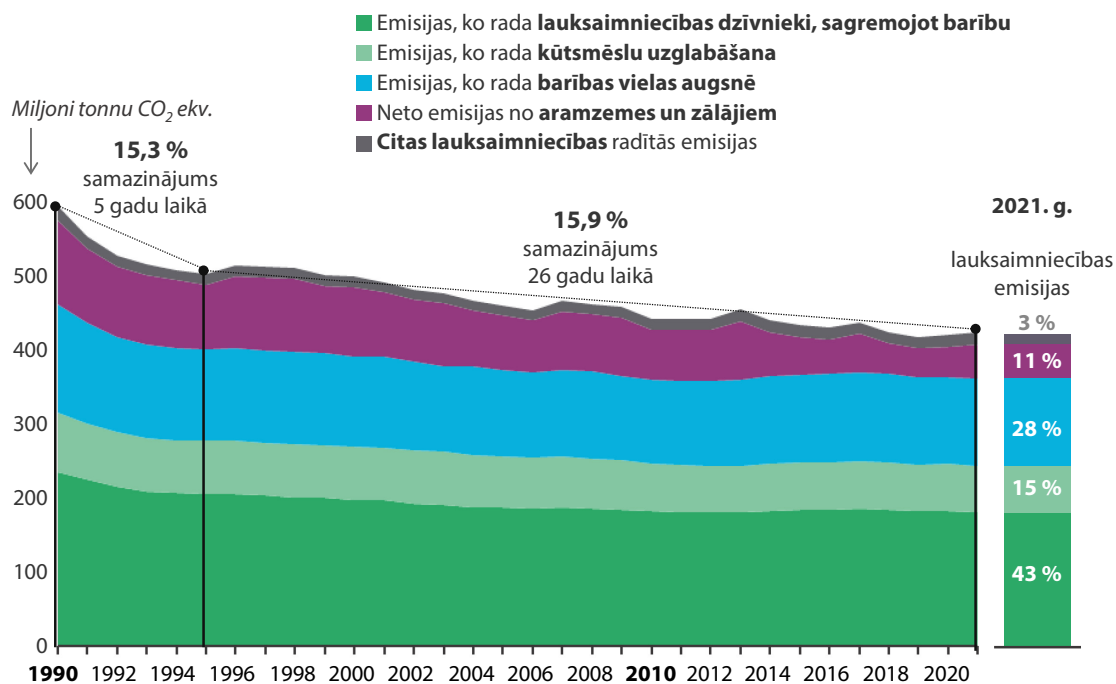
- nosusinātas organiskās augsnes apstrāde (kūdrāji)
- oglekļa piesaiste zālajos un aramzemē

Avots: ERP, pamatojoties uz ES 27 dalībvalstu siltumnīcefekta gāzu inventarizācijas pārskatiem 2021. gadā ([EEA greenhouse gas data viewer](#), Eiropas Vides aģentūra (EVA)).

03 Lauksaimniecības radītās SEG emisijas ilgtermiņā lēnām samazinās galvenokārt tāpēc, ka samazinās minerālmēsļu izmantošana un lauksaimniecības dzīvnieku skaits.

Taču pēc strauja 15,3 % krituma laikā no 1990. līdz 1995. gadam turpmākajos 26 gados emisijas samazinājās tikai par 15,9 % (sk. [2. attēlu](#)).

2. attēls. Lauksaimniecības radītās siltumnīcefekta gāzu neto emisijas ES 27 dalībvalstīs, 1990.–2021. gads

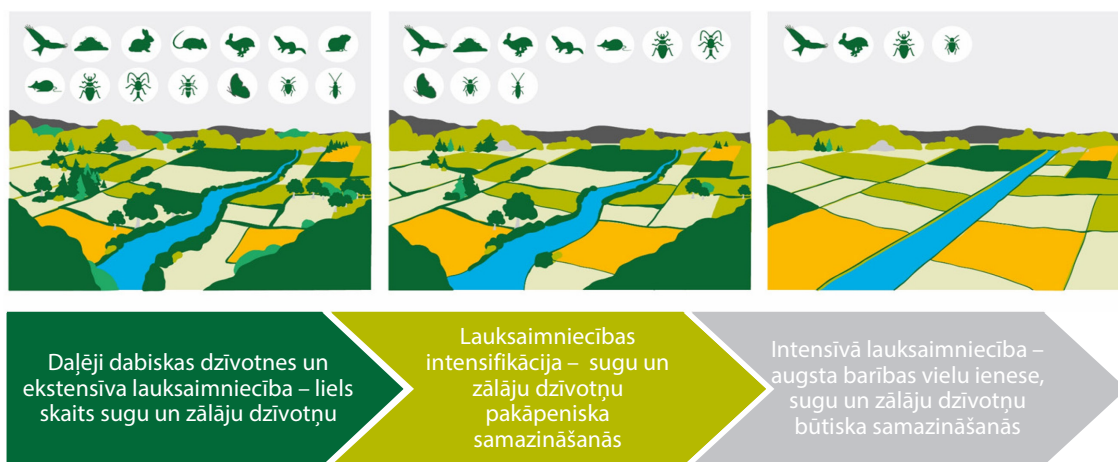

Avots: Revīzijas palāta, pamatojoties uz ES 27 dalībvalstu siltumnīcefekta gāzu inventarizācijas pārskatiem 1990.–2021. gadā ([EEA greenhouse gas data viewer](#)).

04 Klimata pārmaiņas tieši ietekmēs lauksaimniecisko ražošanu. Ekstrēmi laikapstākļi, piemēram, sausums, ietekmēs kultūraugu ražu. Kopīgais pētniecības centrs (*JRC*) [2018. gadā](#) lēsa, ka klimata pārmaiņu kopējā ietekme varētu samazināt kopējos lauksaimniecības ienākumus par 16 %, un norādīja uz lielām reģionālām atšķirībām.

05 Eiropas Vides aģentūra (EVA) savā [jaunākajā ziņojumā par vides stāvokli](#) konstatēja, ka lauksaimniecības intensifikācija joprojām ir viens no galvenajiem bioloģiskās daudzveidības zuduma un ekosistēmu degradācijas cēloņiem Eiropā līdz ar mežu intensīvu apsaimniekošanu, zemes pamešanu un pilsētu teritoriju izplešanos. [Īpašajā ziņojumā 13/2020](#) esam jau ziņojuši, ka daudzviet Eiropā lauksaimniecības intensifikācijas ir pārveidojusi iepriekš tik daudzveidīgās ainavas, ko veidoja daudzi nelieli lauki un dzīvotnes, par vienveidīgiem un nepārtrauktiem apvidiem, ko apstrādā, izmantojot lielas mašīnas un ievērojami mazāku darbaspēku (sk. [3. attēlu](#)).

3. attēls. Lauksaimniecības zemes bioloģiskās daudzveidības mazināšanās, kam par iemeslu ir zemes izmantošanas intensifikācija

Avots: Īpašais ziņojums 13/2020.

06 Komisija 2019. gada decembrī pieņēma [paziņojumu par Eiropas zaļo kursu](#) – ES izaugsmes stratēģiju, kuras mērķis ir līdz 2050. gadam padarīt ES klimatneitrālu, kā arī taisnīgā un iekļaujošā veidā cīnīties pret bioloģiskās daudzveidības zudumu un piesārņojumu. Komisija 2020. gada maijā pieņēma divas saistītas stratēģijas, proti, [Biodaudzveidības stratēģiju](#), lai bioloģiskā daudzveidība “līdz 2030. gadam nostātos uz atlabšanas ceļa”, un [stratēģiju “No lauka līdz” galdam](#), lai veicinātu ilgtspējīgu pārtikas sistēmu.

07 Minētajās stratēģijās ir noteikti zaļā kursa mērķrādītāji, kas jāsasniedz līdz 2030. gadam, tostarp vairāki vidiskie mērķrādītāji, kas skar lauksaimniecību: bioloģiski apsaimniekotas zemes platības pieaugums, barības vielu zuduma, ūdens piesārņojuma, kā arī pesticīdu lietošanas un riska samazināšanās un ļoti daudzveidīgu ainavu elementu aizsardzība. Ar [Klimata aktu](#) 2021. gada jūlijā tika definēts ceļš uz klimatneitralitātes sasniegšanu, nosakot zaļā kursa klimata mērķrādītāju – līdz 2030. gadam samazināt SEG neto emisijas vismaz par 55 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni (sk. [4. attēlu](#)). Komisija 2022. gada jūnijā [ierosināja](#) tiesību aktos iekļaut zaļā kursa mērķrādītāju attiecībā uz pesticīdu samazināšanu, taču 2024. gada martā priekšlikumu atsauca, ņemot vērā tā paredzamo noraidīšanu likumdošanas procesā.

4. attēls. Zaļā kursa klimata un vidiskie mērķrādītāji, kas skar lauksaimniecību

Avots: ERP, pamatojoties uz stratēģiju "No lauka līdz galdam", ES Biodaudzveidības stratēģiju 2030. gadam un Eiropas Klimata aktu.

KLP zaļināšana

08 Kopējā lauksaimniecības politika (KLP) ir viena no galvenajām Eiropas Savienības politikas jomām, un tā veido 31 % (378,5 miljardus EUR) no ES 2021.–2027. gada budžeta. Pēdējo desmitgažu laikā KLP ir veiktas vairākas reformas, lai palīdzētu lauksaimniecības nozarei Eiropas Savienībā risināt jaunas problēmas, piemēram, saistībā ar klimata pārmaiņām, dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu un lauku apvidu attīstību.

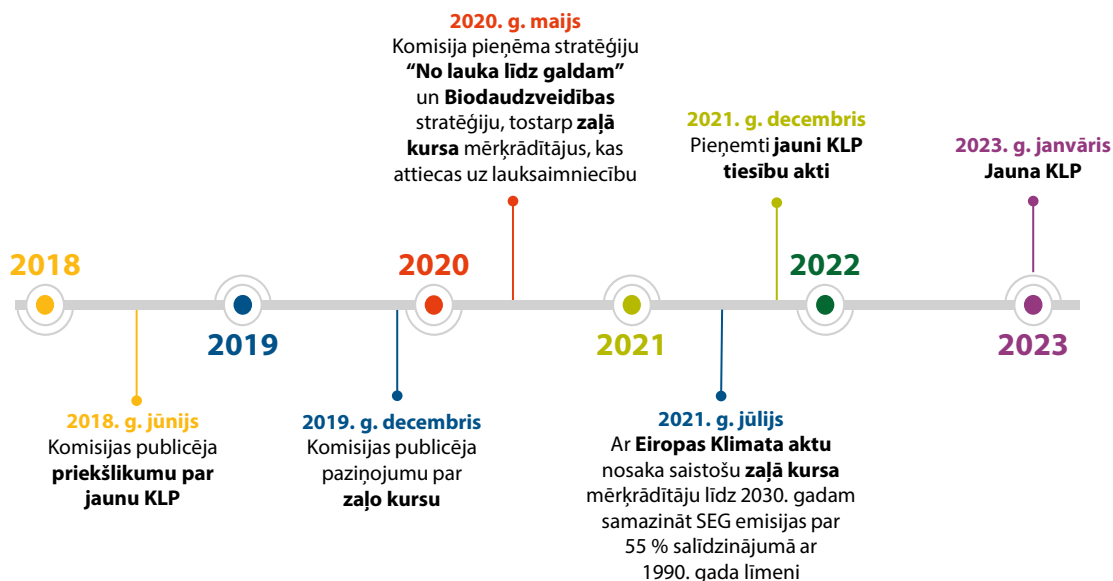
09 Jaunākā KLP reforma tika pieņemta 2021. gada 2. decembrī (sk. [5. attēlu](#)) ar KLP stratēģisko plānu [regulu](#)¹ ("KSP regula"), [Regulu](#) par KLP pārvaldību² un [Regulu](#), ar ko izveido lauksaimniecības tirgu kopīgu organizāciju³ (visas kopā dēvētas par KLP regulām). Reformas mērķis bija sagatavot augsni zaļākai KLP.

¹ Regula (ES) 2021/2115.

² Regula (ES) 2021/2116.

³ Regula (ES) 2021/2117.

5. attēls. Jaunu KLP tiesību aktu un zaļā kursa satvara izstrāde

Avots: AGRI ĢD tīmekļa vietne, ERP.

10 KLP veido divi fondi: Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonds (ELGF) un Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai (ELFLA). Lielāko daļu ELGF izdevumu dēvē par "tiešajiem maksājumiem", kas ir maksājumi lauksaimniekiem ar mērķi atbalstīt viņu ienākumus, lielākoties par hektāru lauksaimniecības zemes.

11 KLP mērķis ir ne tikai garantēt taisnīgu ienākumu atbalstu lauksaimniekiem, nodrošinātību ar pārtiku un iztiku lauku apvidos, bet arī "atbalstīt un stiprināt vides aizsardzību, arī bioloģisko daudzveidību, un klimatrīcību"⁴. **6. attēlā** zaļā krāsā ir izcelti vispārējie un konkrētie KLP mērķi, kas ir saistīti ar klimatu un vidi.

⁴ KSPregula, 5. panta b) punkts.

6. attēls. KLP vispārīgie, konkrētie un transversālie mērķi

Piezīme. Mērķi, ko šī revīzija neaptver, ir norādīti pelēkā krāsā.

Avots: ERP, pamatojoties uz KSP regulu.

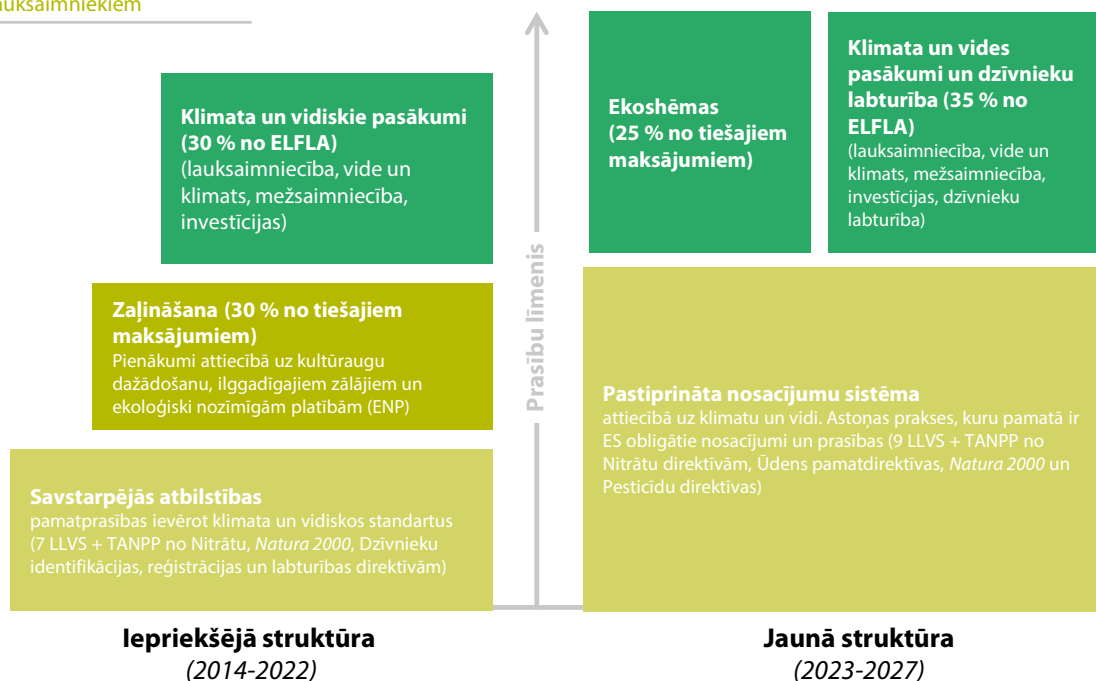
12 Lai atbalstītu šos mērķus, KSP regulā tika noteikta jauna “zaļināšanas struktūra” (sk. [7. attēlu](#)), ko galvenokārt veido:

- o jauna pastiprinātu nosacījumu sistēma, kuras pamatā ir iepriekšējā savstarpējās atbilstības sistēma un iepriekšējās KLP “zaļināšanas” pienākumi;
- o ekoshēmu ieviešana Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda ietvaros, atbalstot klimatam, videi un dzīvnieku labturībai labvēlīgu lauksaimniecības praksi. Tām principā būtu jāveido vismaz 25 % no tiešajiem maksājumiem katrā plānā, un to izmantošana lauksaimniekiem ir brīvprātīga;
- o vismaz 35 % no ELFLA finansējuma, ko katrā plānā atvēl intervences pasākumiem, kas vērsti uz vidi, klimatu un dzīvnieku labturību un kas lauksaimniekiem arī ir brīvprātīgi.

7. attēls. KLP zaļināšanas struktūra

Brīvprātīgi pasākumi

Obligātas prasības
lauksaimniekiem

Avots: ERP, pamatojoties uz Eiropas Komisijas [apstiprinātajiem 28 KLP stratēģiskajiem plāniem \(2023.–2027. g.\)](#), 2023. gada jūnijs.

13 Zaļināšanas struktūru atbalsta ar lauksaimniecisko zināšanu un inovācijas sistēmu (LZIS), kas ietver lauksaimniecisko konsultāciju pakalpojumus, zināšanu nodošanu, inovāciju un sadarbību.

14 Ar KLP regulām ir ieviesta uzraudzības sistēma snieguma novērtēšanai. Uzraudzība, ziņošana un snieguma novērtēšana ir balstīta uz kopējiem izlaides, rezultātu un ietekmes rādītājiem.

Galvenie pienākumi

15 Komisija un likumdevēji noteica 2023.–2027. gada ES kopējo lauksaimniecības politiku, ierosinot un pieņemot attiecīgos tiesību aktus. Lai atbalstītu KLP īstenošanu, dalībvalstis iesniedza Komisijai KLP stratēģiskos plānus (visā šajā ziņojumā – “plāni”) 2023.–2027. gadam. Pēc tam Komisija formulēja apsvērumus, kas bija pamatā dalībvalstu sākotnējo plānu pārskatīšanai. Procesu vadīja Lauksaimniecības un lauku attīstības ģenerāldirektorāts (AGRI ĢD) ar citu ģenerāldirektorātu, piemēram, Klimata politikas ģenerāldirektorātu (CLIMA ĢD) un Vides ģenerāldirektorātu (ENV ĢD), atbalstu. Pēc tam Komisija laikā no 2022. gada augusta līdz decembrim apstiprināja pārskatītos plānus. [Regulā](#) ir paredzēta iespēja, ka dalībvalstis groza savus plānus.

16 Komisijai un dalībvalstīm ir regulāri jāuzrauga plānu sasniegumi un par tiem jāziņo. Konkrēti, dalībvalstīm savos gada snieguma ziņojumos katru gadu ir jāziņo par izlaidi un rezultātiem. Uz Komisijas maksājumiem dalībvalstīm attiecas snieguma ikgadējā noskaidrošana, kuras pamatā ir deklarētie izdevumi ar attiecīgo (realizēto) izlaidi, un snieguma izskatīšana, kuras pamatā ir rezultātu rādītāji. Komisija veiks arī novērtējumus.

KLP finansējums klimatam un videi

17 Komisija katru gadu ziņo par kopējiem ar klimatu saistītiem izdevumiem. Paredzams, ka 2023.–2027. gada periodā 40 % no KLP izdevumiem saskaņā ar plāniem tiks piešķirti ar klimatu saistītiem mērķiem⁵. Komisija, piemērojot KSP regulā noteikto svērumu, aprēķināja, ka 47 % no KLP finansējuma plānos ir saistīti ar klimatu, proti, 123 miljardi EUR no 2023. līdz 2027. gadam.

18 Savā [Īpašajā ziņojumā 09/2022](#) mēs jau ziņojām, ka Komisija, iespējams, ir pārvērtējusi lauksaimniecības politikas klimata ieguldījumu 2014.–2020. gadā par gandrīz 60 miljardiem EUR un ka, neskatoties uz dažiem uzlabojumiem, daži svērumi, kas jāpiemēro jaunajam periodam, kā noteikts KSP regulā, joprojām ir problemātiski.

19 ES arī noteica savus mērķrādītājus attiecībā uz izdevumiem, kas palīdz novērst bioloģiskās daudzveidības samazināšanos, proti, 7,5 % no 2024. gada kopējā ES budžeta atvēlēt bioloģiskās daudzveidības mērķiem, mērķrādītāju palielinot līdz 10 % 2026. un 2027. gadā⁶. Bioloģiskās daudzveidības jomā nav noteikts neviens konkrēts KLP izdevumu mērķrādītājs, taču Komisija lēsa, ka 2024. gadā bioloģiskajai daudzveidībai tiks atvēlēti gandrīz 9 miljardi EUR jeb 17 % no KLP izdevumiem⁷.

---

⁵ KSP regula, 94. apsvērumš.

⁶ 2020. gada 16. decembra iestāžu nolīgums, 16. panta e) punkts.

⁷ Eiropas Komisija, *Statement of estimates 2024*.

Revīzijas tvērums un pieeja

20 Mēs vērtējam, vai 2023.–2027. gada plāni nodrošina stabilu pamatu politikas mērķa – zaļākas KLP – sasniegšanai. Mēs pārbaudījām, vai:

- o plāni liecina par vērienīgākām vidiskajām un klimatiskajām iecerēm nekā iepriekšējā KLP periodā;
- o plāni atbilst zaļā kursa mērķiem un mērķrādītājiem;
- o ir ieviesta atbilstoša plānu uzraudzības sistēma ar mērķi izsekot to sasniegumus vides un klimata jomā.

21 Mūsu veiktā revīzija aptver laikposmu no 2018. jūnija līdz 2024. gada aprīlim. **8. attēlā** parādīts, kā mēs ieguvām pierādījumus apsvērumu izdarīšanai. Mēs arī balstījāmies uz ERP iepriekšējo darbu saistībā ar KLP (sk. **III pielikumu**). Mūsu ziņojuma mērķis ir sniegt informāciju jebkādiem turpmākiem plānu grozījumiem vai KLP regulu pārskatīšanai, lai labāk aizsargātu klimatu un vidi.

8. attēls. Mūsu revīzijas pieeja – veiktās darbības

Pārskats par Komisijas darbu, jo īpaši tās sākotnējiem norādījumiem dalībvalstīm, novērtējumu par plānu projektiem, no tiem izrietošajiem komentāriem, pieejamo informāciju par to, kā dalībvalstis reaģēja uz komentāriem, un Komisijas ziņojumiem par plāniem un KLP

Padziļināta **četrus dalībvalstis – Īrijas, Spānijas, Francijas un Polijas – plānu analīze**. Atlasi veicām, pamatojoties uz budžeta būtiskumu, līdzsvaru starp valsts un reģionālā līmenī pārvaldītajiem plāniem un galveno klimata/vidisko problēmu nozīmīgumu attiecīgajā valstī. Papildus – konkrētu tematu izvērtēšana ES līmenī (piemēram, par nosacījumu sistēmu)

Pārskats par novērtējumiem un pētījumiem, ko veikušas vairākas ieinteresētās personas: lauksaimnieku organizācijas, pētnieki un nevalstiskās organizācijas vides jomā

Intervijas ar 66 lauksaimniekiem, kurus apmeklējām 14 dalībvalstīs ERP 2023. gada ticamības deklarācijas revīzijas kontekstā, par to, kā jaunā KLP mainītu viņu praksi

Avots: ERP.

Apsvērumi

KLP tiesību akti ir zaļāki, taču plānos šis potenciāls nav pietiekami izmantots

22 KLP mērķis 2023.–2027. gadā ir izvirzīt vērienīgākas ieceres attiecībā uz vidiskajiem un klimata mērķiem nekā iepriekšējā KLP⁸. Mēs pārbaudījām, vai un kā tas ir ņemts vērā:

- KSP regulā noteiktajā zaļināšanas struktūrā;
- Komisijas novērtējumā par plānu projektiem;
- turpmākajās sarunās ar Komisiju un dalībvalstu plānos izdarītajās izmaiņās;
- apstiprinātajos plānos;
- nesenos ES pasākumos, kas veikti līdz 2024. gada aprīlim, reaģējot uz lauksaimnieku pieprasījumiem.

KSP regulā izklāstītā zaļināšanas struktūra ļauj izvirzīt vērienīgākus vidiskos un klimata mērķus

23 Mēs novērtējam, vai jaunā zaļināšanas struktūra ļauj izvirzīt vērienīgākas vidiskās un klimatiskās ieceres salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu.

24 **Nosacījumu sistēma** paplašina un stiprina iepriekšējās KLP savstarpējās atbilstības un zaļināšanas sistēmas. Savstarpējā atbilstība paredzēja, ka lauksaimniekiem, kas saņem KLP maksājumus, jāizpilda konkrēti laba lauksaimnieciskā un vidiskā stāvokļa nosacījumi (LLVS) un tiesību aktos noteiktās pārvaldības prasības (TANPP) attiecībā uz sabiedrības, dzīvnieku un augu veselību, dzīvnieku labturību un vidi. Pastiprinātā nosacījumu sistēma paredz vienu jaunu LLVS un divas jaunas TANPP, un ar to atjaunina četras iepriekšējās zaļināšanas prasības (sk. [9. attēlu](#) un [I pielikumu](#)).

---

⁸ KSP regula, 123. apsvēruma un 105. pants.

9. attēls. Jauna nosacījumu sistēma

Avots: ERP.

25 Balstoties uz pastiprināto nosacījumu sistēmu, jaunā zaļināšanas struktūra iekļāva **ekoshēmas** un atkārtoti apstiprināja **lauku attīstības** pasākumus, abos gadījumos papildus nosakot prasības vides un klimata pasākumiem piešķirt minimālo procentuālo daļu no līdzekļiem (sk. 12. punktu), un visas dalībvalstis tās ievēroja. Ekoshēmas, ar kurām atalgo par klimatam, videi un dzīvnieku labturībai labvēlīgu praksi ELGF, ir viens no galvenajiem 2023.–2027. gada KLP jauninājumiem. ELFLA budžeta piešķirums klimatam un videi (izņemot dzīvnieku labturībai paredzētām intervencēm⁹) ir nedaudz pieaudzis salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu (no 42,5 % līdz 44,5 %).

26 Jaunā zaļināšanas struktūra no lauksaimniekiem prasa vairāk. Ietekmes novērtējumā par jauno KLP tiesību aktu priekšlikumu Komisija lēsa, ka budžeta samazinājumu un papildu zaļo prasību kopīgās ietekmes dēļ **lauksaimnieku ienākumi dažādos scenārijos samazināsies par 5–10 %**. Citā pētījumā¹⁰ īpaši aplūkota jaunās zaļināšanas struktūras vispārējā ietekme uz lauksaimnieku ienākumiem. Tajā aplēsts, ka pastiprinātā nosacījumu sistēma un ekoshēmas samazinātu lauksaimnieku ienākumus no 2,1 % līdz 3,5 % salīdzinājumā ar iepriekšējo KLP – galvenokārt lauksaimniecības papildu ierobežojumu un paaugstinātu atbilstības nodrošināšanas izmaksu dēļ. Komisija sīkāk nevērtēja, kādas izmaksas lauksaimniekiem un ieguvumus klimatam un videi rada jaunā zaļināšanas struktūra, piemēram, attiecībā uz katru LLVS un TANPP. Šāda analīze būtu palīdzējusi novērtēt atsevišķo 2023.–2027. gada KLP komponentu ieguvumu un izmaksu līdzsvaru.

27 Mūsu novērtējums liecina, ka jaunā zaļināšanas struktūra ļauj tiekties uz vērienīgākiem mērķiem. Tomēr sasniegumi ir atkarīgi no tā, kā dalībvalstis iestrādā zaļināšanas struktūru savos plānos un kā lauksaimnieki izmanto šīs brīvprātīgās shēmas.

⁹ KSP regula, 70. pants.

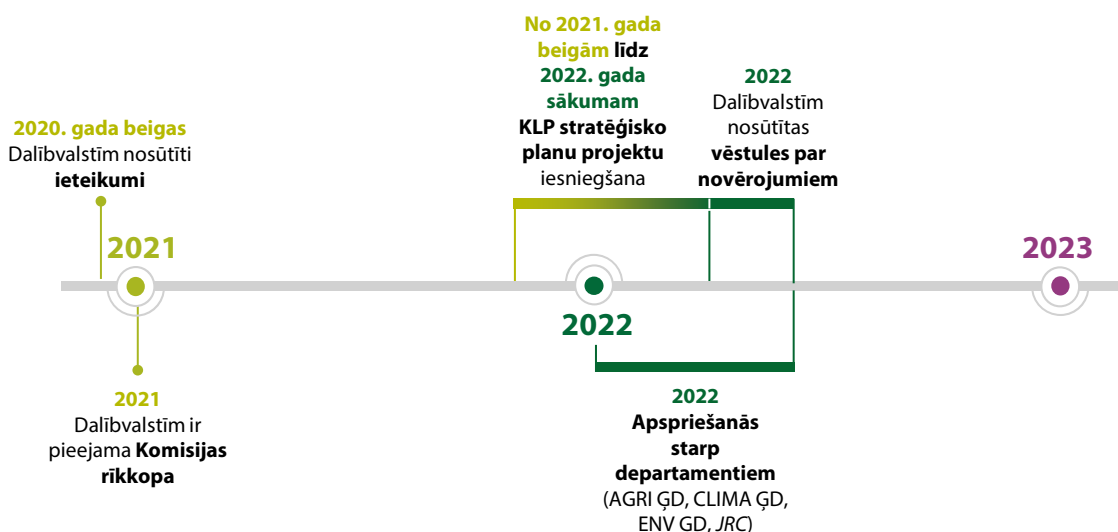
¹⁰ Petsakos A. un citi, *Farm-level impacts of the CAP post-2020 reform: A scenario-based analysis*, *Applied Economic Perspectives and Policy* 45(2), 2023, 1178. lpp.

Komisija plaši izskatīja plānu projektus, taču zaļo ieceru novērtēšanai neizmantoja izmērāmus kritērijus

28 Mēs aplūkojam, kā Komisija plānu izvērtēšanā tiecās nodrošināt lielāku vērienīgumu, ko pieļauj zaļināšanas struktūra.

29 Pašā KSP regulā nebija noteikti kritēriji zaļo ieceru vērienīguma novērtēšanai. Tomēr papildus Regulai Komisija izstrādāja visaptverošu instrumentu kopumu plānu novērtēšanai, ar kuru tā 2021. gadā informatīvos nolūkos dalījās ar dalībvalstīm (sk. [10. attēlu](#)). Komisija norādīja, ka 2023.–2027. gada KLP “garam” vajadzētu būt tādām, lai ieceru vērienīguma līmenis “būtiski pieaugtu”.

10. attēls. Plānu novērtēšanas process

Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas dokumentiem.

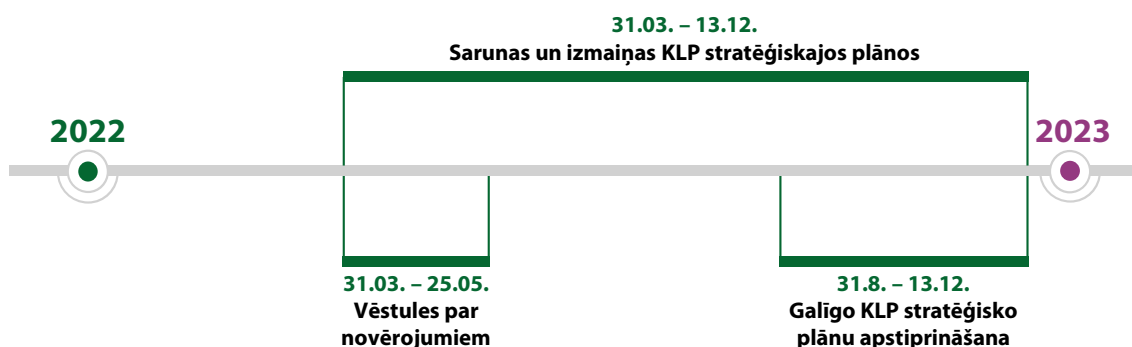
30 Vispirms Komisija katrai dalībvalstij sniedza ieteikumus, uzsverot galvenās prioritātes, kas tām jāņem vērā. Pēc tam tā novērtēja dalībvalstu 2022. gadā iesniegtos plānus. Mēs konstatējam, ka Komisija plaši izvērtēja četrus mūsu pārbaudītos plānus. Taču Komisija varēja tikai daļēji piemērot kritērijus, ko tā bija noteikusi savā norādījumu rīkkopā galvenokārt tāpēc, ka bija grūti salīdzināt informāciju starp KLP periodiem. Tā vietā Komisija pārskatīja katru plānu sadaļu lielākoties kvalitatīvi un plānus apstiprināja, pamatojoties uz “holistisku” pieeju. Tā rezultātā Komisija nevarēja noteikt, cik lielā mērā plānos ir palielinājies vidisko un klimata ieceru vērienīgums. Mēs vispirms vērsām uzmanību uz šo risku savā [Atzinumā 07/2018](#).

31 Pēc plānu projektu izskatīšanas Komisija **nosūtīja dalībvalstīm vēstules par novērojumiem**, kurās tā pauda bažas, ka 25 no 28 plāniem (Beļģija iesniedza vienu plānu Valonijai un vienu Flandrijai) neatbilst ES vidiskajiem un klimata mērķiem. Arī Eiropas Parlamenta uzdevumā sagatavotā **pētījumā** tika atklāts, ka plānu projektu zaļais nozīmīgums nav liels.

Dalībvalstis atbildēja uz visiem Komisijas komentāriem, lai gan bieži vien plānus nemainīja

32 Mēs novērtējam, kā apstiprināšanas procesā (sk. **11. attēlu**) rīkojās četras mūsu izlasē iekļautās dalībvalstis pēc Komisijas komentāriem, kuru mērķis bija būtiski palielināt zaļo ieceru vērienu.

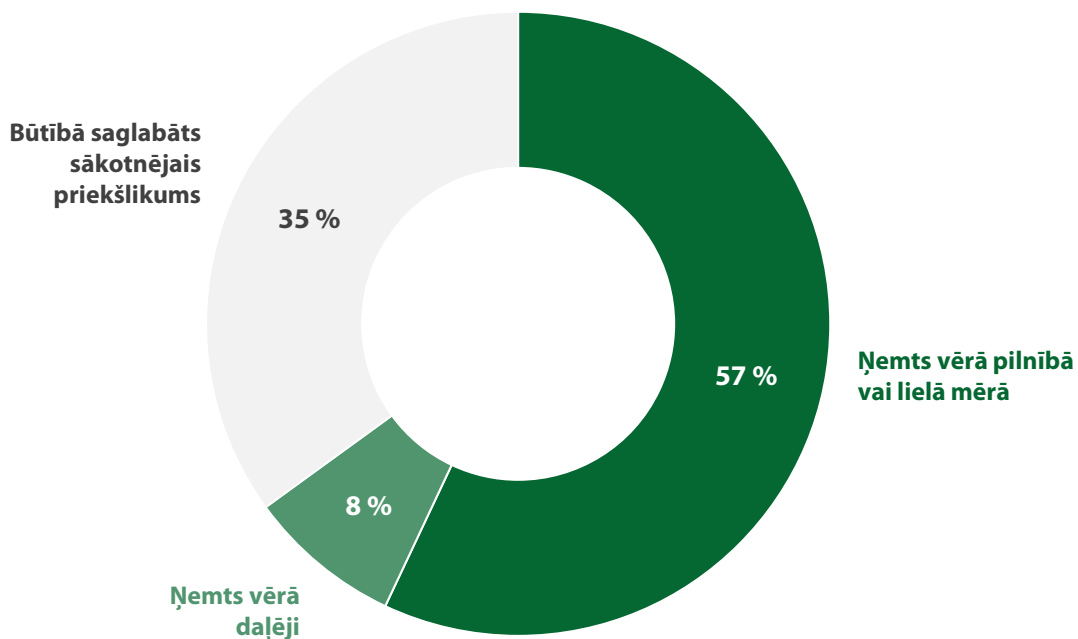
11. attēls. Plānu apstiprināšanas process

Avots: ERP.

33 Dalībvalstis atbildēja uz visiem Komisijas komentāriem. Tās veica korekcijas attiecībā uz 79 komentāriem par neatbilstību KSP regulai. Pārējie Komisijas komentāri (gandrīz 200) pārsniedza konkrētas juridiskas prasības. Dalībvalstis pilnībā vai lielā mērā ņēma vērā 57 % no šiem komentāriem, veicot izmaiņas savos plānos vai sniedzot Komisijas prasītos skaidrojumus. Attiecībā uz pārējiem 43 % tās vai nu daļēji ņēma vērā Komisijas ierosinājumus (8 %), vai paskaidroja, kāpēc tās būtībā saglabāja savu sākotnējo priekšlikumu (35 %) (sk. **12. attēlu**).

12. attēls. Dalībvalstu atbildes uz Komisijas ierosinājumiem palielināt zaļo ieceru vērienu vairāk, nekā to prasa tiesību akti

Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas dokumentiem.

34 1. izcēlumā sniegti piemēri gadījumiem, kad dalībvalstis:

- pilnībā vai lielā mērā ņēma vērā Komisijas ierosinājumus;
- daļēji ņēma vērā Komisijas ierosinājumus, kā rezultātā pasākumi bija mazāk vērienīgi, nekā Komisija bija ieteikusi;
- būtībā saglabāja savu sākotnējo priekšlikumu, neskatoties uz Komisijas ierosinājumiem, un atbildēja ar pamatojumu savam lēmumam un/vai atsaucās uz papildinošu valsts politiku, kas ir tikai un vienīgi dalībvalstu kompetencē. Pēdējā gadījumā Komisija nekontrolē šīs darbības.

1. izcēlums

Atbildes uz Komisijas novērojumiem par plāniem

Dalībvalstis nēma vērā Komisijas ierosinājumus

Francija: Komisija aicināja Francijas iestādes palielināt maksājumu par bioloģisko lauksaimniecību ekoshēmas ietvaros, lai padarītu to pievilcīgāku un atalgotu par lielākiem ieguvumiem videi. Francijas iestādes attiecīgi grozīja ekoshēmu.

Spānija: Komisija aicināja Spānijas iestādes palielināt tās platības daļu, uz kuru ekoshēmās būtu jāattiecina ikgadējā augseka. Spānijas iestādes palielināja minimālo daļu no 40 % līdz 50 %.

Dalībvalstis daļēji nēma vērā Komisijas ierosinājumus

Īrija: Komisija norādīja uz dažu Īrijas vienīgās ierosinātās ekoshēmas ietvaros ierosināto prakšu pieticīgo vidisko vērtību. Lai gan Īrijas iestādes pastiprināja prasības attiecībā uz dažām praksēm, tās lielākoties saglabāja sākotnējo ekoshēmu, jo to stratēģija bija vērsta uz lauksaimnieku līdzdalības palielināšanu.

Spānija: Komisija aicināja Spāniju par 5 %–10 % palielināt minimālo ūdens ietaupījuma procentuālo daļu, kas jāpanāk, uzlabojot esošās apūdeņošanas sistēmas ārpus lauku saimniecībām. Galu galā plānā šis rādītājs tika noteikts 7 % apmērā.

Dalībvalstu sākotnējie priekšlikumi būtībā tika saglabāti

Spānija: Komisija ieteica ķīmiskās kaitēkļu apkarošanas alternatīvu pasākumos iekļaut vairāk reģionu. Spānijas iestādes nemainīja plānu, jo uzskatīja, ka bioloģiskā lauksaimniecība, kas tiek plānota visos reģionos, jau ir devusi ieguldījumu mērķa sasniegšanā.

Francija: Komisija stingri mudināja Franciju palielināt ELFLA finansējumu videi un klimatam, pārsniedzot KSP regulā noteikto minimālo līmeni. Plānos tika ieviestas vien nelielas izmaiņas, jo Francijas iestādes atzīmēja, ka tās ir izpildījušas juridiskās prasības.

Atsauces uz valsts politiku ārpus plāniem

Īrija: Komisija uzskatīja, ka plānā paredzētās darbības nolūkā risināt piena nozares radīto spiedienu uz vidi un klimatu varētu būt nepietiekamas. Īrija atsaucās uz vairākām papildinošām valsts iniciatīvām, kuru mērķis ir risināt šīs problēmas, piemēram, Īrijas Klimatrīcības plānā iekļautajām iniciatīvām. Komisija šīs darbības nekontrolē.

35 Eiropas Parlamenta uzdevumā sagatavotajā ziņojumā, kas aptver visus KLP mērķus, tostarp klimata un vides jomā, arī konstatēts, ka “dalībvalsts atbildes uz vēstulēm par novērojumiem norāda uz salīdzinoši mazāku vēlmi īstenot tobrīd būtiskākos Eiropas Komisijas novērojumus”. Ziņojumā norādīts, ka dalībvalstis ir minējušas dažādus iemeslus, tostarp pastiprināto subsidiaritāti, kas regulē pašreizējo KLP periodu, juridiski saistošā regulējuma ierobežojumus un nepieciešamību pēc iespējas ātrāk apstiprināt plānus. Tas attiecas arī uz pāreju no KLP intervences uz mērķa vajadzībām un politikas instrumentu izmantošanu ārpus KLP, piemēram, valsts politiku. Komisija apstiprināja, ka pēc novērojumu formulēšanas plānos nav veiktas radikālas vai strukturālas izmaiņas. Tā arī norādīja, ka dalībvalstis tiecas sasniegt savus mērķus, mobilizējot resursus ārpus plāniem vai izmantojot valsts politiku un instrumentus¹¹.

Apstiprinātie plāni kopumā ir zaļāki, bet izmaiņas nav būtiskas

36 Jaunā zaļināšanas struktūra palīdz padarīt plānus zaļākus (sk. 27. punktu). Mēs pārbaudījām, vai šis potenciāls tika izmantots un uzrādīja ievērojami lielāku vērīgumu salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu attiecībā uz trim galvenajiem zaļināšanas struktūras elementiem.

Stingrāka nosacījumu sistēma

37 Četras mūsu atlasītās dalībvalstis attiecībā uz LLVS un TANPP noteikumiem bija ieviesušas stingrākas prasības nekā tās, kas iepriekšējā KLP pastāvēja savstarpējās atbilstības jomā (sk. 9. attēlu). 2. izcēlumā sniegti daži piemēri, un II pielikumā ir salīdzināti abi KLP periodi.

¹¹ Lauksaimniecības un lauku attīstības komiteja, Eiropas Parlamenta Multimediju centrs (europa.eu), 29.6.2023., sākot no 9’25”.

2. izcēlums

Plānos noteikto stingrāko prasību piemēri

Spānijā un Francijā buferjoslas blakus ūdenstecēm tagad ir jānoklāj ar zāli. Tas palīdz aizturēt ūdeni un aizsargāt augsni no pesticīdu perkolācijas.

Īrijā, Spānijā un Polijā buferjoslu platums ir palielināts.

Visās četrās dalībvalstīs, kuras mēs vērtējam, ir paplašināta teritorija, uz kuru attiecas prasības samazināt augsnes eroziju.

38 Jaunie LLVS un četras atjauninātās zaļināšanas prasības (sk. [24.](#) punktu) var radīt pozitīvas izmaiņas, piemēram, obligātu augseku, taču divos veidos iespējamais ieguvums videi un klimatam 27 dalībvalstu plānos netika pilnībā izmantots.

39 Pirmkārt, dalībvalstis izmantoja KSP regulas noteikumus, lai mazinātu dažu prasību piemērojamību vai aizkavētu to piemērošanu. Piemēram, visas dalībvalstis atbrīvoja dažus saņēmējus no prasības par augseku (7. LLVS), un 24 valstis – no prasības par ar ražošanu nesaistītu platību vai iezīmju minimālo īpatsvaru (8. LLVS). 16 dalībvalstis atlika prasību aizsargāt kūdrājus un mitrājus (2. LLVS) līdz 2024. vai 2025. gadam, jo teritorija nebija pilnībā kartēta. To vidū ir Īrija un Polija, kuras rada lielas siltumnīcefekta gāzu emisijas no kūdrāju lauksaimniecības¹².

40 Otrkārt, dalībvalstīm ir rīcības brīvība noteikt LLVS. Tās ne vienmēr to dara veidā, kas maksimāli palielinātu to vidisko un klimata potenciālu (sk. piemērus [3. izcēlumā](#)). Abos gadījumos dalībvalstis minēja tādus apsvērumus kā vajadzība saglabāt rentabilitāti noteiktās saimniecībās un alternatīvu kultūraugu tirgus trūkums.

¹² Greifswald Mire Centre, *Briefing paper on the role of peatlands in the new European Common Agricultural Policy (CAP)*, 2019. gada novembris.

3. izcēlums

Dalībvalstis pilnībā neizmanto dažu LLVS potenciālu

7. LLVS KSP regulā nosaka ikgadēju augseku, kas ir labvēlīga augsnes kvalitātei. Savos plānos lielākā daļa dalībvalstu, tostarp četras, kuras mēs atlasījām revīzijai, prasa atbalsta saņēmējiem mainīt galveno kultūraugu tikai pēc trim gadiem vai katru gadu tikai daļā lauksaimniecības zemes.

Divdesmit divas dalībvalstis, tostarp Īrija un Polija, savos plānos ir noteikušas, ka ilggadīgo zālāju īpatsvars kopējā lauksaimniecības platībā (1. LLVS) jāpiemēro valsts līmenī. Īpatsvara prasības noteikšana reģionālā līmenī, piemēram, Spānijā un Francijā, vai saimniecības līmenī tiek uzskatīta par labāku, jo ierobežo izmaiņas zemes izmantošanā¹³.

Ekoshēmas

41 Izskatot četrus atlasītos plānus, mēs konstatējām, ka Īrijā un Francijā ekoshēmas galvenokārt bija esošo zaļo lauksaimniecības prakšu turpinājums. Spānijā un Polijā mēs konstatējām piemērus, kas ļāva paplašināt zaļo praksi, taču nebija datu, lai novērtētu ekoshēmu radītās kopējās izmaiņas (sk. [4. izcēlumu](#)).

---

¹³ Eiropas Komisija, *Impact of the CAP on biodiversity, soil and water (natural resources)*, SWD(2021) 425 final, 2021. gada decembris, 34. lpp.; Ekoloģiskās pārejas un demogrāfisko izaicinājumu ministrija, *2022. gada 7. decembra rezolūcija*, 188171; Eiropas Komisija, *Mapping and analysis of the CAP Strategic Plans: Assessment of joint efforts for 2023-2027*, 2023. gada novembris, 538. lpp.

4. izcēlums

Atšķirīgs ekoshēmu potenciāls pārmaiņām

Piemērs zilās prakses paplašināšanai

- Vairākas Spānijas ekoshēmas atbalsta noteikta veida lauksaimniecības zemes, piemēram, olīvu audzes, vīna dārzus un augļu dārzus, ar veģetāciju vai apgriešanas atkritumiem, tādējādi uzlabojot augsni un samazinot eroziju. Šīs ekoshēmas ir ļāvušas paplašināt platību, uz kuru attiecas šī prakse, no pašreizējiem 1,3 miljoniem hektāru līdz 2,4 miljoniem hektāru.

Esošās lauksaimniecības prakses turpināšana

- Nesen veikts pētījums atklāja¹⁴, ka gandrīz nevienam lauksaimniekam (99,9 %) Francijā nav jāmaina prakse, lai saņemtu maksājumu.
- Īrijā jaunā atbalsta likme ir vienota fiksēta likme, ko piešķir lauksaimniekiem, kuri īsteno vai nu divas standarta prakses, vai vienu uzlabotu praksi, kas jāizvēlas no astoņu prakšu saraksta. Īrijas iestādes mums paskaidroja, ka 91 % lauksaimnieku jau pirms jaunā KLP perioda sākuma ir izmantojuši uzlaboto iespēju.
- To apstiprināja atsauksmes, ko saņēmām apmeklējumos uz vietas no lauksaimniekiem Francijā un Īrijā. Visi 12 mūsu apmeklētie lauksaimnieki, kuri bija pieteikušies ekoshēmām, mūs informēja, ka šīs shēmas ir turpinājums praksei, ko viņi jau ir izmantojuši.

42 Ekoshēmas ir brīvprātīgas, un to ietekme būs atkarīga no tā, kā lauksaimnieki tās izmantos. Var būt sarežģīti nodrošināt gan plašu izmantošanu, gan lielāku ieceru vērienīgumu. Piemēram, Vācijā to izplatība ir īpaši zema. Saskaņā ar mūsu aplēsēm ir aptverti tikai līdz 66 % no plānotās platības. Iestādes 2023. gada 30. novembrī grozīja plānu, mīkstinot dažas vides prasības un palielinot maksājumu likmi, lai veicinātu plašāku izmantošanu.

¹⁴ Lassalas M. un citi, *The declination of the new Common Agricultural Policy in France will not be environmentally ambitious. Contribution to XVII EAAE Congress in Rennes* (Francija), no 2023. gada 29. augusta līdz 1. septembrim.

ELFLA ieguldījums vides un klimata jomā

43 Mēs pārbaudījām galveno ELFLA intervenču koncepciju četros mūsu atlasītajos plānos, proti, “vides, ar klimatu saistītas un citas pārvaldības saistības”, “atbalsts apgabaliem, kuros ir dabas ierobežojumi” un “atbalsts apgabaliem ar īpašiem trūkumiem”, lai novērtētu to potenciālu sniegt ieguvumus vides un klimata jomā. Šīs intervences veido vairāk nekā 80 % no ELFLA budžeta, kas plānos piešķirts klimatam un videi. Atlikušos 20 % veido investīciju pasākumi, kas var uzlabot klimata un vides stāvokli, taču tie bieži vien ir ļoti plaši definēti, tāpēc ir grūti novērtēt ieguldījumu un salīdzināt periodus.

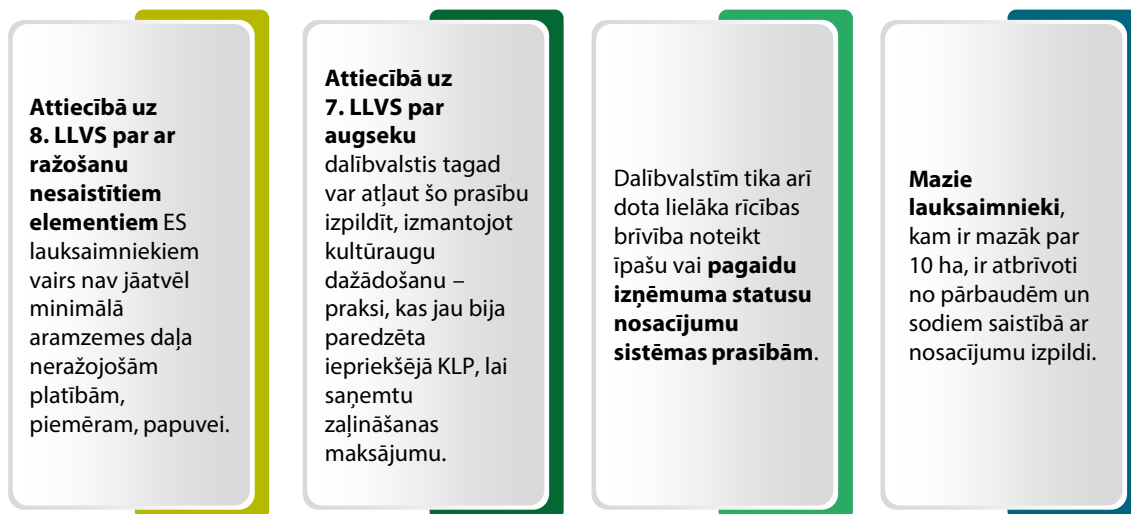
44 Mūsu analīze liecina, ka atbalstītā bioloģiskās lauksaimniecības platība ir palielinājusies un ir iekļauti daži pozitīvi jauni ELFLA intervences pasākumi, piemēram, interence, kas atalgo par dzīvotņu statusu (pamatojoties uz rezultātiem) Īrijā, un jauna interence nolūkā palielināt bioloģisko daudzveidību aramzemē Polijā. Tomēr daudzas ELFLA intervences ir līdzīgas iepriekšējā perioda intervencēm.

45 Snieguma rādītāji starp abiem KLP periodiem ir ievērojami mainījušies daļēji KLP jaunās zaļināšanas struktūras dēļ, tāpēc šos rādītājus nav iespējams izmantot jēgpilnai zaļo ieceru salīdzināšanai starp lauku attīstības intervenču periodiem.

Reaģējot uz lauksaimnieku pieprasījumiem, Eiropas Savienība mīkstināja nosacījumu sistēmas prasības

46 2024. gada pirmajā ceturksnī lauksaimnieki visā ES organizēja demonstrācijas, protestējot pret visdažādākajām problēmām, tostarp 2023.–2027. gada KLP struktūru. Atbildot uz lauksaimnieku pieprasījumiem, Komisija ierosināja ES regulu, kas mīkstinātu dažas nosacījumu sistēmas prasības. Eiropas Parlaments un Padome to pieņēma 2024. gada maijā ([sk. 13. attēlu](#)).

13. attēls. Pasākumi nosacījumu sistēmas mīkstināšanai 2024. gadā

Avots: ERP, pamatojoties uz [Regulu \(ES\) 2024/1468](#).

47 Lai gan šīs izmaiņas lauksaimniekiem atvieglo nosacījumu prasību izpildi, tās arī dod mazāku ieguvumu videi un klimatam. Piemēram, augsekas (7. LLVS) mērķis bija sniegt papildu ieguvumus attiecībā uz augsnes kvalitāti, taču tagad prasība nav obligāta. 8. LLVS bija paredzēts bioloģiskās daudzveidības palielināšanai, jo obligāta daļa zemes bija jāatvēr ar ražošanu nesaistītiem objektiem, taču prasība vairs nav spēkā. Tā vietā dalībvalstīm, izmantojot ekoshēmas, ir jāpiedāvā atbalsts ar ražošanu nesaistītām platībām un jauniem ainavas elementiem. Tomēr lauksaimniekiem šīs shēmas ir brīvprātīgas, tās, visticamāk, tiks īstenotas uz citu zaļināšanas pasākumu rēķina, un vairs nav prasības par ar ražošanu nesaistītas platības minimālo īpatsvaru.

Plāni nav labi saskaņoti ar zaļā kursa mērķiem un mērķrādītājiem

48 Eiropas zaļajā kursā 2023.–2027. gada KLP ir apzināta kā svarīgs instruments, ar ko atbalstīt centienus cīnīties pret klimata pārmaiņām, aizsargāt vidi un saglabāt bioloģisko daudzveidību. Mēs pārbaudījām, vai:

- KLP tiesību aktos tika atspoguļoti zaļā kursa mērķrādītāji (sk. **06.** un **07.** punktu);
- Komisijas veiktais plānu novērtējums nodrošināja atbilstību zaļā kursa mērķrādītājiem;
- plāni ievērojami veicina zaļā kursa mērķrādītāju sasniegšanu;
- plāni ietvēra galvenās lauksaimniecības prakses, kas palīdz sasniegt plašākus zaļā kursa mērķus.

Eiropas zaļā kursa mērķrādītāji nav integrēti KLP tiesību aktos

49 Pieci zaļā kursa mērķrādītāji, kas attiecas uz lauksaimniecību, ir saistīti ar klimatu un vidi, kā parādīts **4. attēlā**. Mēs vērtējam, kā šie mērķrādītāji ir iekļauti KLP tiesību aktos.

50 KLP tiesību akti tika izstrādāti vienlaicīgi ar zaļā kursa izstrādi (sk. **5. attēlu**). KLP tiesību aktus Komisija ierosināja 2018. gada jūnijā un pieņēma 2021. gada decembrī. **Paziņojums par zaļo kursu** tika publicēts 2019. gada decembrī. 2020. gada maijā stratēģijā “No lauka līdz galdam” un ES Biodaudzveidības stratēģijā tika definēti četri nesaistoši zaļā kursa kvantitatīvie vidiskie mērķrādītāji. 2021. gada jūlijā stājās spēkā **Eiropas Klimata akts**, kurā ir noteikts saistošs zaļā kursa mērķrādītājs līdz 2030. gadam samazināt SEG emisijas par 55 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni.

51 KSP regulā minēts, ka plāniem būtu jāveicina zaļā kursa mērķrādītāju sasniegšana¹⁵, taču šajā nolūkā nav noteiktas konkrētas prasības. Kā norādīts vairākos pētījumos¹⁶, zaļā kursa mērķrādītāju nozīmīgums jaunajos KLP tiesību aktos nav atspoguļots.

Trūkst kvantitatīvu aplēšu, tādēļ Komisija nevarēja izmērīt plānu ieguldījumu Eiropas zaļā kursa mērķrādītāju sasniegšanā

52 Mēs pārbaudījām, kā Komisija novērtēja, vai plāni ir saskaņoti ar 2030. gada zaļā kursa mērķrādītājiem.

53 Regula neuzliek dalībvalstīm pienākumu savos plānos iekļaut mērķrādītājus vai aplēsto KLP ieguldījumu zaļajā kursā, un to neprasīja arī Komisija. Tomēr attiecībā uz bioloģisko lauksaimniecību tiesību aktos bija noteikts, ka dalībvalstīm jāizmanto rezultātu rādītājs, kas ļautu novērtēt plānu ieguldījumu zaļā kursa mērķrādītāja sasniegšanā. Papildus bioloģiskajai lauksaimniecībai un dažiem citiem izņēmumiem (sk. piemēru **5. izcēlumā**) dalībvalstis nesniedza aplēses par pašu plānu ieguldījumu zaļā kursa mērķrādītāju sasniegšanā (skat. **IV pielikumu**). Četras mūsu atlasītās dalībvalstis minēja tādas problēmas kā kopēju definīciju un metožu trūkums šādu novērtējumu veikšanai.

¹⁵ KSP regula, 122. un 123. apsvēruma un 109. panta 2. punkta a) apakšpunkta v) punkts.

¹⁶ Cuadros-Casanova I. un citi, *Opportunities and challenges for Common Agricultural Policy reform to support the European Green Deal*, 2023. gada janvāris; Guyomard H. un citi, *Research for AGRI Committee – The Green Deal and the CAP: policy implications to adapt farming practices and to preserve the EU’s natural resources*, Eiropas Parlaments, 2020.

5. izcēlums

Plānu ieguldījums zaļā kursa mērķrādītāja sasniegšanā

Francijas plānā ir norādīts, ka saskaņā ar *CITEPA* pētniecības asociācijas aplēsēm plāna pasākumi 2030. gadā ļautu samazināt lauksaimniecības SEG emisijas par 9–11 % salīdzinājumā ar 2015. gada līmeni. Tas varētu notikt, panākot:

- slāpekļa oksīda emisiju samazinājumu par 10–12 %;
- metāna emisiju samazinājumu par 9–12 %.

54 Komisija lūdza dalībvalstīm to plānos attiecībā uz zaļā kursa vidiskajiem mērķrādītājiem iekļaut “skaidras valsts vērtības”, kuru mērķis bija aptvert visas dalībvalstu darbības, ne tikai KLP. Kā uzsvērts arī Parlamenta uzdevumā sagatavotajā pētījumā¹⁷, neskatoties uz Komisijas pieprasījumiem, dalībvalstis savos plānos lielākoties nav norādījušas valsts vērtības, izņemot attiecībā uz bioloģisko lauksaimniecību (sk. [IV pielikumu](#)).

55 Dalībvalstis ar dažādu detalizācijas pakāpi sniedza kvalitatīvus paskaidrojumus par to, kā tās savus plānus saskaņoja ar zaļā kursa mērķrādītājiem. Komisija arī uzskatīja, ka četri rezultātu rādītāji ir saistīti ar zaļā kursa vides mērķrādītājiem¹⁸ (sk. [V pielikumu](#)).

56 Pārbaudot Komisijas novērtējumu par to, kā plāni ir saskaņoti ar zaļā kursa 2030. gada mērķrādītājiem, mēs atklājām, ka Komisija nevar izmērīt to ieguldījuma apmēru, izņemot attiecībā uz bioloģisko lauksaimniecību, un tāpēc nevar pārbaudīt, vai tie ir saskaņoti ar mērķrādītājiem.

¹⁷ *Münch A. un citi*, 2023, 65. lpp.

¹⁸ Eiropas Komisija, *Analysis of links between CAP Reform and Green Deal*, 2020. gada maijs.

Zaļā kursa mērķrādītāju sasniegšana lielā mērā ir atkarīga no darbībām ārpus KLP

57 Lai novērtētu plānu ieguldījumu zaļā kursa mērķrādītāju sasniegšanā, mēs pārbaudījām 2023.–2027. gada mērķrādītājus, kas noteikti saistītajiem KLP rezultātu rādītājiem (sk. **1. tabulu**) un nosacījumu sistēmas prasībām. Šos rezultātu rādītājus Komisija uzskatīja par saistītiem ar zaļā kursa mērķrādītājiem (sk. **55.** punktu), un mēs arī ietvērām divus papildu rezultātu rādītājus, kurus, mūsaprāt, var pilnībā saistīt ar SEG emisiju samazināšanu.

1. tabula. Zaļā kursa mērķrādītāju rezultātu rādītāji atlasītajās dalībvalstīs

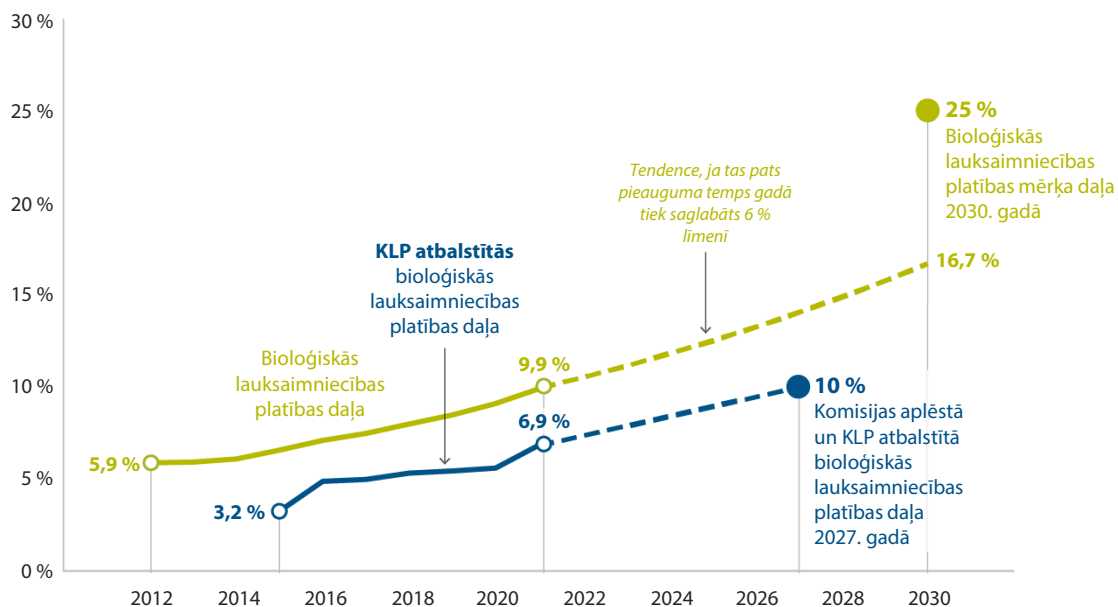
Mērķrādītāji KLP 2023.–2027. gada periodam	R.29 – Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība (% no kopējās lauksaimniecības platības)	R.22 – Ilgtspējīga barības vielu pārvaldība (% no kopējās lauksaimniecības platības)	R.24 – Ilgtspējīga un samazināta pesticīdu lietošana (% no kopējās lauksaimniecības platības)	R.34 – Ainavas iezīmju saglabāšana (% no kopējās lauksaimniecības platības)	R.13 – Emisiju samazināšana lopkopības nozarē (% no kopējām lauksaimniecības dzīvnieku vienībām)	R.14 – Oglekļa uzglabāšana augsnē un biomasā (% no kopējās lauksaimniecības platības)
Īrija	7,5 %	42,4 %	7,5 %	4,7 %	–	8,9 %
Spānija	5,1 %	5,6 %	4,6 %	0,3 %	0,1 %	32,1 %
Francija	11,7 %	1,1 %	61,1 %	0,3 %	–	26,2 %
Polija	4,5 %	27,0 %	9,4 %	0,2 %	–	38,0 %
ES kopā	10 %	15,2 %	26,8 %	1,8 %	2,4 %	35,1 %

Piezīme. Norādītie mērķrādītāji izriet no pirmajiem apstiprinātajiem plāniem un ir atkarīgi no katras dalībvalsts izvēlētajiem pasākumiem. Šie mērķrādītāji atspoguļo augstāko atskaites punktu, kas paredzēts KLP 2023.–2027. gada periodā.

Avots: KLP stratēģiskie plāni.

58 Attiecībā uz bioloģisko lauksaimniecību Komisija izmantoja plānu mērķrādītājus rezultātu rādītājam **R.29** un aplēsa, ka līdz 2027. gadam 10 % no ES lauksaimniecības platībām tiks apsaimniekotas bioloģiski, izmantojot KLP atbalstu. Neskatoties uz mērķi būtiski palielināt platību, kas saņem atbalstu saskaņā ar 2023.–2027. gada KLP, zaļā kursa mērķrādītājs – līdz 2030. gadam bioloģiski apstrādāt 25 % zemes – šķiet ļoti grūti sasniedzams (sk. **14. attēlu**). Mūsu nesenoajā **Īpašajā ziņojumā 19/2024** par ES bioloģisko lauksaimniecību konstatēts, ka šā mērķrādītāja sasniegšanai bioloģiskās lauksaimniecības praksei vajadzētu izplatīties divreiz ātrāk. **EVA** norāda, ka ir “ļoti maz ticams”, ka līdz 2030. gadam tiks sasniegts 25 % mērķrādītājs.

14. attēls. ES bioloģiskās lauksaimniecības platību īpatsvars lauksaimniecībā 2012.–2021. gadā un mērķrādītāji (līdz 2027. un 2030. gadam)

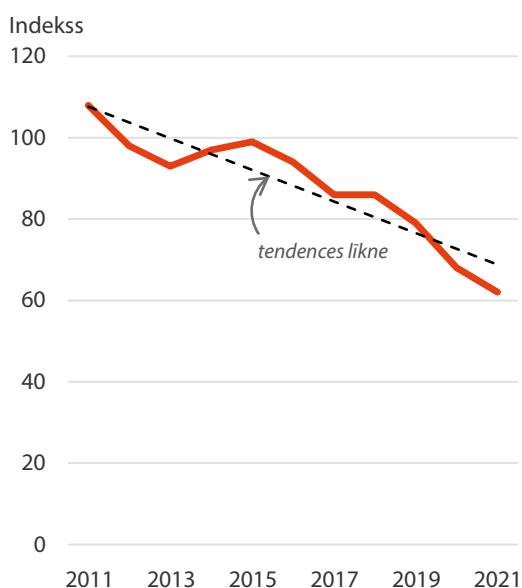
Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas datiem, Eurostat datiem un plāniem.

59 Saskaņā ar plāniem līdz 2027. gadam 15,2 % no ES lauksaimniecības platībām jāīsteno ilgtspējīga barības vielu pārvaldība (rezultātu rādītājs **R.22**). Tas ir saistīts ar zaļā kursa mērķi līdz 2030. gadam par 50 % samazināt barības vielu zudumus. Zaļā kursa mērķa sasniegšanai svarīga ir arī nosacījumu sistēma un jo īpaši TANPP, kas nodrošina Nitrātu direktīvas īstenošanu, taču nesēn savā **Īpašajā ziņojumā 19/2023** mēs secinājām, ka 2023.–2027. gada KLP nosacījumu sistēmas noteikumos par augsnes aizsardzību nav veiktas pietiekamas izmaiņas. **Nesenā EVA pētījumā** norādīts, ka kopš 2000. gada ir gūts neliels progress saistībā ar slāpekļa koncentrāciju gruntsūdeņos un ka joprojām ir maz ticams, ka barības vielu zudumi gruntsūdeņos līdz 2030. gadam visā ES samazināsies par 50 %.

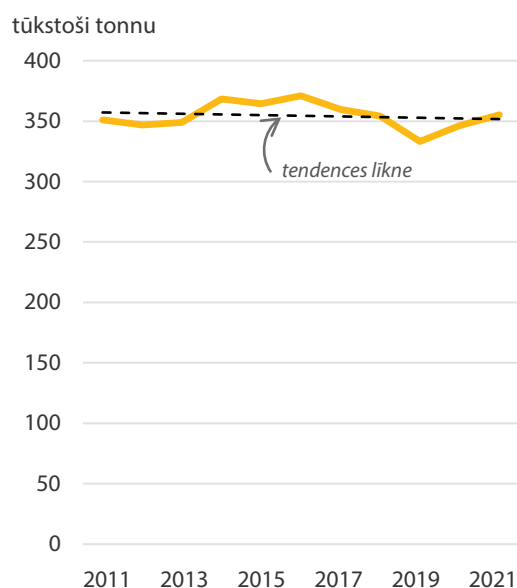
60 Nosacījumu sistēma – jo īpaši TANPP par augu aizsardzības līdzekļu izmantošanu un obligāto augseku – ir saistīta ar zaļā kursa mērķrādītāju līdz 2030. gadam par 50 % samazināt kopējo risku un pesticīdu izmantošanu. Dalībvalstis arī plāno 26,8 % no ES lauksaimniecības platības atvēlēt ilgtspējīgai un samazinātai pesticīdu izmantošanai (rezultātu rādītājs **R.24**). Komisija ziņoja, ka tās veiktajā plānu pārbaudē netika konstatēta neviena ekoshēma, kuras īstenošana būtu noteikta par prioritāti teritorijās ar augstu pesticīdu izmantošanas un riska pakāpi¹⁹. Turklāt, lai gan ES saskaņotais riska indikators, kam seko līdzī *Eurostat*, liecina par pastāvīgu progresu (sk. **15. attēlu**), mēs jau iepriekš **Īpašajā ziņojumā 05/2020** norādījām, ka ar šo metodiku riska samazinājums pesticīdu izmantošanā tiek pārvērtēts. Faktiski pesticīdu pārdošana (tonnās) kopš 2011. gada ir saglabājusies salīdzinoši nemainīga (sk. **15. attēlu**). Paziņojums, ka priekšlikums **regulai par pesticīdu ilgtspējīgu lietošanu** tiks atsaukts (sk. **07.** punktu), ir vēl viens izaicinājums zaļā kursa mērķrādītāja sasniegšanai.

15. attēls. Pesticīdu izmantošanas un riska indikators un pesticīdu pārdošana ES 27 dalībvalstīs (2011.–2021. gads)

1. ES saskaņotais riska indikators (HRI 1)

Pesticīdu pārdošana

Avots: Eiropas Komisija, pamatojoties uz *Eurostat* datiem un *Eurostat* datiem.

¹⁹ Eiropas Komisija, *Mapping and analysis of the CAP Strategic Plans: Assessment of joint efforts for 2023-2027*, 2023. gada novembris, 561. lpp.

61 Zaļā kursa mērķrādītāja, proti, piešķirt 10 % platības ļoti daudzveidīgiem ainavu elementiem (tostarp atsevišķām papuvēm), sasniegšana lielā mērā būs atkarīga no tā, vai tiks ievērojami pārsniegta 8. LLVS noteiktā minimālā platība (4 %), attiecībā uz kuru saistības tiek samazinātas (sk. 46. punktu). Plānu ekoshēmu un lauku attīstības pasākumu mērķis ir ainavas iezīmju saglabāšana 1,8 % ES lauksaimniecības platību (rezultātu rādītājs R.34). Komisija vēstulēs par novērojumiem [Spānijai](#), [Francijai](#) un [Polijai](#) norādīja, ka to mērķrādītāji attiecībā uz šo rādītāju ir pārāk zemi. Neskatoties uz to, galīgajos plānos tie ir vēl zemāki tādu faktoru dēļ kā sākotnēji pārāk augstu novērtētās vērtības. Komisija atzīst, ka dažos gadījumos mērķrādītāji plānos ir šķietami ierobežoti²⁰, ja runa ir par bioloģiskās daudzveidības aizsardzību, un norāda, ka “centieni ir pelnījuši lielāku uzmanību”²¹ nolūkā palielināt ļoti daudzveidīgu ainavas iezīmju klātbūtni.

62 Attiecībā uz klimata pārmaiņu mazināšanu plāni ietver pasākumus SEG emisiju apkarošanai, gan samazinot emisijas to rašanās vietā (**R.13**), gan veicinot oglekļa piesaistīšanu (**R.14**). ES kopējais mērķrādītājs attiecībā uz **R.13** liecina, ka pasākumi emisiju samazināšanai lopkopības nozarē būtu jāpiemēro tikai 2,4 % ES lauksaimniecības dzīvnieku, kas vien rada 58 % lauksaimniecības emisiju. Dalībvalstis minēja tādus iemeslus kā grūtības plānot intervences pasākumus, kas saistīti ar lauksaimniecības dzīvnieku skaitu, vai veikt aprēķinus un ziņot par sasniegumiem. [Kā apgalvo EVA](#), “lauksaimniecības nozarē nepieciešami ievērojami papildu centieni, ņemot vērā ierobežoto progresu pēdējo gadu laikā”.

63 Attiecībā uz oglekļa uzglabāšanu ES apkopotais mērķrādītājs attiecībā uz **R.14** ir 35 % (procentuālā daļa no pieejamās zemes, kurā tiks īstenotas darbības). Attiecībā uz izlasē iekļautajā dalībvalstīm Komisija novērtēja Īrijas mērķrādītāju (8,9 %) kā zemu, taču Īrija to nemainīja. Jaunās nosacījumu sistēmas prasības, jo īpaši 2. LLVS par kūdrāju aizsardzību, pēc pieļaujamās īstenošanas aizkavēšanās (sk. 39. punktu) arī veicinās oglekļa uzglabāšanas pasākumus. [EVA norāda](#), ka “SEG prognozes, ko dalībvalstis iesniedza 2023. gada martā, paredz turpmāku oglekļa piesaistītājsistēmas pieaugumu, bet ne tādā pieauguma tempā, kas ļautu līdz 2030. gadam sasniegt mērķrādītāja līmeni”.

²⁰ Eiropas Komisija, *Assessment of joint efforts for 2023-2027: executive summary*, 2023. novembris, 5. lpp.

²¹ Eiropas Komisija, *Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei “Summary of CAP Strategic Plans for 2023-2027: joint effort and collective ambition”*, 2023. gada novembris, 8. lpp.

64 Komisija savā 2023. gada kopīgo ziņojumā norāda, ka bioloģiskās lauksaimniecības plāni ievērojami veicina zaļā kursa mērķrādītāju sasniegšanu un attiecībā uz citiem mērķrādītājiem plāni uzrāda “labu potenciālu”²². Pētījumos²³ ir atzīmēts, ka pašreizējā KLP struktūra var nebūt pietiekama, lai sasniegtu mērķrādītājus, un to apstiprina arī mūsu veiktā plānu analīze. Mūsu vispārējais vērtējums ir tāds, ka, lai gan plāni zināmā mērā veicina zaļā kursa mērķrādītāju sasniegšanu, tas lielākoties ir atkarīgs no darbībām ārpus KLP.

Četros atlasītajos plānos nebija pietiekami aptvertas dažas no galvenajām lauksaimniecības praksēm zaļā kursa mērķu sasniegšanai

65 Lai gan plānos ir izklāstītas politikas ieceres 2023.–2027. gada periodam, ar lauksaimniecību saistītajām klimata un vides problēmām ir ilgtermiņa raksturs. Zaļajā kursā ir noteikts, ka plāniem “būtu jāveicina ilgtspējīgas prakses izmantošana”. Komisija un eksperti ir apzinājuši vairākas galvenās prakses, no kurām daudzas Komisija minēja plānu izstrādes laikā. Mēs pārbaudījām, vai četri mūsu izlasē iekļautie plāni veicina šādas prakses.

66 Mēs konstatējam, ka plāni ietver dažas no galvenajām praksēm, kas saistītas, piemēram, ar ekstensīvām ganībām, kūtsmēslu apsaimniekošanu, precīzo lauksaimniecību, segkultūrām, samazinātu augsnes apstrādi un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas darbībām. Taču četros mūsu pārbaudītajos plānos tikpat kā nav minētas dažas citas svarīgas prakses, kā parādīts turpmāk.

---

²² Eiropas Komisija, Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei “*Summary of CAP Strategic Plans for 2023-2027: joint effort and collective ambition*”, 2023. gada novembris, 6.-9. lpp.

²³ ESAO, *Policies for the Future of Farming and Food in the European Union, OECD Agriculture and Food Policy Reviews*, 2023. gada oktobris, 11. lpp.; Pe'er un citi, *How can the European Common Agricultural Policy help halt biodiversity loss? Recommendations by over 300 experts*, 2022. gada jūnijs; Cuadros-Casanova I un citi, *Opportunities and challenges for Common Agricultural Policy reform to support the European Green Deal*, 2023. gada janvāris.

67 Metāna emisijas, ko rada fermentācija gremošanas traktā, veido gandrīz pusi no kopējām lauksaimniecības SEG emisijām²⁴. Tomēr šajos četros plānos uz šo jomu attiecas tikai daži intervences pasākumi (sk. **62.** punktu). Kā norādām [Īpašajā ziņojumā 16/2021](#), kūdrāju atjaunošana ir arī atzīts kā efektīvs veids, kā samazināt SEG emisijas. Īrijā un Polijā ir lielas kūdrāju platības, taču atjaunošanas pasākumi plānos gandrīz nav minēti.

68 [JRC 2020. gada pētījumā](#) ir minēti citi pasākumi klimata pārmaiņu problēmu risināšanai, piemēram, anaerobo noārdītāju izmantošana nolūkā ražot biogāzi no kūtsmēsliem, vai nitrifikācijas inhibitori, kas samazina siltumnīcefekta gāzu emisijas un nitrātu zudumus. Divas no četrām mūsu atlasītajām dalībvalstīm savos plānos iekļāva skaidras darbības (Polija) vai iespējas (Spānija) attiecībā uz anaerobajiem noārdītājiem. Nevienā no plāniem nav īpaši minēti nitrifikācijas inhibitoru pasākumi.

69 [ES Klimatadaptācijas stratēģijā](#) ir norādīts, ka “ekstrēmu klimata un laikapstākļu biežums un ietekme palielinās” un ka svarīga prakse ir pāreja uz kultūraugiem, kas ir labāk piemēroti sausumam. Spānija plāno vienu intervenci, kas ietver sausumizturīgus kultūraugus, bet tikai kā iespēju, savukārt pārējos trīs pārbaudītajos plānos mēs nekonstatējam konkrētus pasākumus, kas atbalstītu šo praksi. Dažos gadījumos plānos ir paredzētas investīcijas apūdeņošanas infrastruktūrā, bet to efektivitāte kopējā ūdens patēriņa samazināšanā nav skaidra²⁵. Kopīgo centienu ziņojumā ir atzīts, ka pāreju uz augkopības modeļiem, kas ir izturīgāki pret sausumu, būtu bijis iespējams attīstīt vairāk²⁶.

70 Arī maksājumu sasaistīšana ar adaptīvu prakšu kombināciju tiek atzīta par piemērotāku risinājumu ekstrēmu klimata situāciju pārvarēšanai, taču lielākajā daļā no 28 plāniem²⁷, tostarp 3 no 4 mūsu atlasīto dalībvalstu plāniem, tiek piemērota vienkāršāka pieeja ekoshēmām. Turpretī Polija ir ieviesusi vienu ekoshēmu, saskaņā ar kuru lauksaimnieki saņem atlīdzību par prakšu apvienošanu.

²⁴ Eiropas Vides aģentūra, 2023. gada oktobris.

²⁵ ERP īpašais ziņojums 20/2021, 77. un 78. punkts; ESAO, *Policies for the Future of Farming and Food in Spain, OECD Agriculture and Food Policy Reviews*, 2023. gada jūnijs.

²⁶ Eiropas Komisija, *Mapping and analysis of the CAP Strategic Plans: Assessment of joint efforts for 2023-2027*, 2023. gada novembris, 553. lpp.

²⁷ Devot A. un citi, *Research for AGRI committee, The impact of extreme climate events on agriculture production in the EU*, Eiropas Parlaments, 2023. gada aprīlis, 64. lpp.

71 Agromežsaimniecības sistēma ir labvēlīga gan bioloģiskajai daudzveidībai, gan klimatadaptācijai²⁸. Trīs no četriem plāniem ietver intervences pasākumus, kas īpaši attiecas uz agromežsaimniecības sistēmu, taču aptvertā platība ir vai nu nezināma (Francija), vai ļoti neliela (Polija un Spānija), piemēram, tikai 0,03 % no lauksaimniecības zemes Polijā.

72 Plāni ietver bioloģiskajai daudzveidībai labvēlīgus pasākumus lauku saimniecību līmenī. Tomēr lauksaimnieku darbību telpiskā koordinācija tiek uzskatīta par efektīvāku veidu, kā radīt lielāku ietekmi uz vidi, nekā nekoordinēta individuālā prakse lauku saimniecību līmenī²⁹. Kopumā sadarbība plānos joprojām ir nepietiekami attīstīta, kā Komisija atzina savā ziņojumā par plānu kopīgiem centieniem.

Uzraudzības sistēma ir uzlabojusies, bet trūkst svarīgu elementu, ar kuriem novērtēt KLP zaļo sniegumu

73 Šajā sadaļā mēs vēršam uzmanību uz 2023.–2027. gada KLP uzraudzības sistēmu, kas piemērojama klimata un vides jomā. Mēs pārbaudījām, vai:

- Regulā noteiktā sistēma ietver skaidrus KLP mērķus un attiecīgus rādītājus;
- plāni konsekventi atspoguļo šo sistēmu un pastāv saskaņota sasaiste starp rādītājiem un mērķiem.

Vienkāršota uzraudzības sistēma, taču mērķi nav pietiekami skaidri, un rādītāji ir vērsti uz izlaidi, nevis rezultātiem

74 Mēs aplūkojam vispārējos un konkrētos mērķus, kā arī KLP tiesību aktos iekļautos rādītājus, lai novērtētu, vai tie ļauj ziņot par KLP zaļo sniegumu. 2023.–2027. gada KLP saskaņo gan konkrētos mērķus, gan rādītājus abos pīlāros, veidojot vienkāršāku struktūru salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu.

²⁸ EPRS, *Agroforestry in the European Union*, 2020. gada jūnijs.

²⁹ Pe'er un citi, *How can the European Common Agricultural Policy help halt biodiversity loss? Recommendations by over 300 experts*, 2022. gada jūnijs.

75 Tomēr, kā norādām [Atzinumā 07/2018](#), paši par sevi konkrētie mērķi, tostarp tie, kas saistīti ar klimatu un vidi, nav ne skaidri definēti (piemēram, “dot ieguldījumu klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās jomā, kā arī ilgtspējīgas enerģētikas jomā”), ne arī saistīti ar kvantitatīviem mērķrādītājiem. Šīs problēmas apgrūtina konkrēto mērķu sasniegšanas uzraudzību.

76 Mēs jau iepriekš [Atzinumā 07/2018](#) ziņojām, ka, ja augsta līmeņa mērķiem trūkst orientācijas, tas var kavēt darbības panākumus, un ka skaidriem un konkrētiem mērķiem vajadzētu būt par sākumpunktu efektīvai un uz sniegumu balstītai sistēmai. Nesenos Eiropas Parlamenta AGRI komitejas uzdevumā sagatavotajos pētījumos arī secināts, ka KLP konkrētie mērķi nav izteikti skaitļos ES līmenī³⁰.

77 Turklāt, kā norādām savā [atzinumā](#), visbiežāk izmantotie rezultātu rādītāji faktiski atspoguļo izlaidi, piemēram, platības daļu, dzīvnieku skaitu vai lauku saimniecības, kurās tiek veikti intervences pasākumi, taču tie nemēra intervenču ietekmi. Piemēram, R.14 atspoguļo lauksaimniecības platības īpatsvaru, kurā noteiktas atbalstītas saistības samazināt emisijas vai uzturēt vai palielināt oglekļa uzglabāšanu. Tomēr tas neko nepasaka par īstenoto darbību efektivitāti.

Dažos plānos trūkst svarīgu rezultātu rādītāju, un ievērojami atšķiras sasaiste ar konkrētiem mērķiem

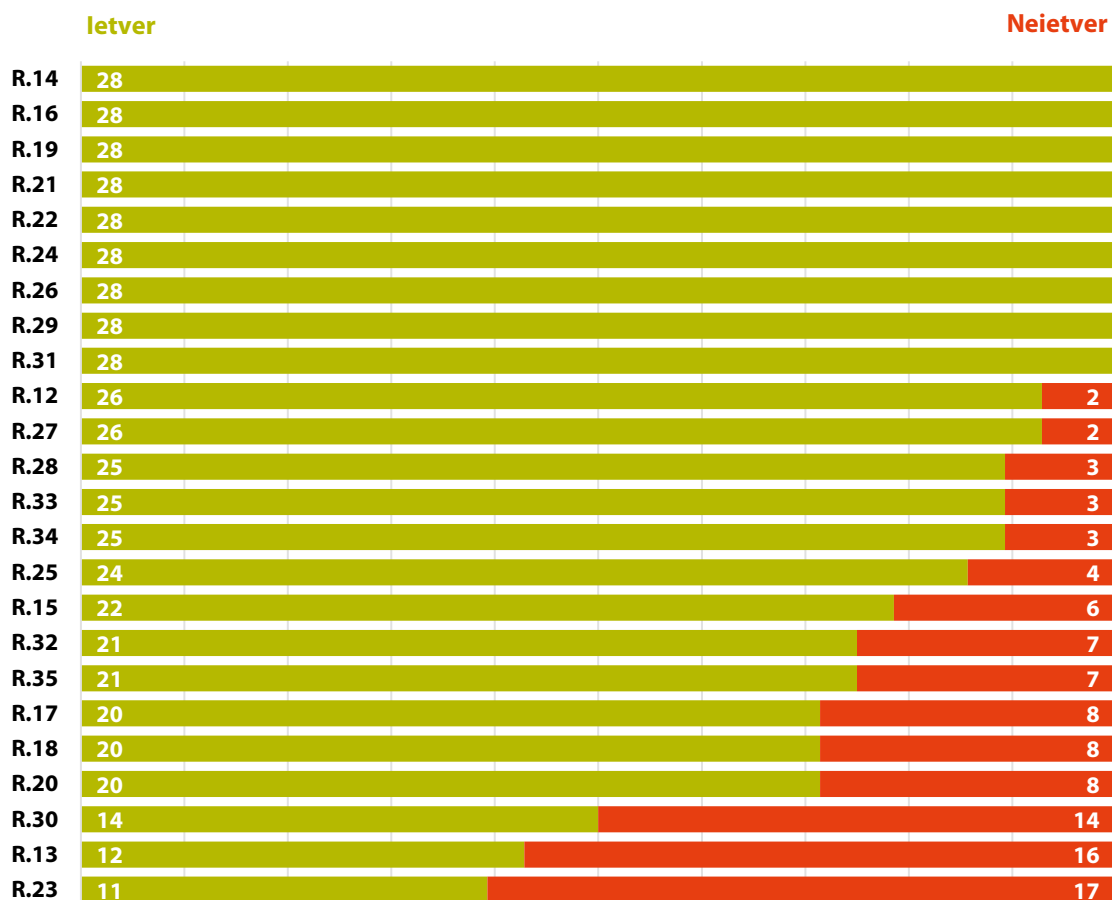
78 Dalībvalstīm tika sniegta zināma rīcības brīvība attiecībā uz uzraudzības sistēmas piemērošanu savos plānos. Mēs pētījām, kā Komisija pārbaudīja, vai klimata un vidiskie rādītāji atbilst dalībvalstu vajadzību novērtējumiem, konkrētiem mērķiem un saistītiem intervences pasākumiem.

79 Mēs konstatējām, ka plānos iekļautie rādītāji visās dalībvalstīs ievērojami atšķirās (sk. [16. attēlu](#)). Kopā visas dalībvalstis izvēlējās 9 no 24 klimata un vidiskajiem rādītājiem.

---

³⁰ [Münch A. un citi, 2023.](#)

16. attēls. Plānos iekļautie rezultātu rādītāji, kas saistīti ar klimatu un vidi

Piezīme. Beļģija iesniedza vienu plānu par Valoniju un vienu – par Flandriju.

Avots: ERP.

80 Katra no mūsu četrām atlasītajām dalībvalstīm noteica galvenās prioritātes savām īpašajām vajadzībām, pamatojoties uz konkrētiem mērķiem. Tomēr galīgajos plānos tās neiekļāva visus rādītājus, kas attiecas uz šīm prioritātēm, jo nebija izstrādājušas intervences pasākumus, kas sekmētu attiecīgos rādītājus. Piemērs: lai gan SEG emisiju samazināšana ir klasificēta kā prioritāte, Īrija, Francija un Polija neiekļāva R.13 (emisiju samazināšana lopkopības nozarē), jo šis rādītājs ir paredzēts tikai intervences pasākumiem, kas saistīti ar lauksaimniecības dzīvnieku skaitu, un šos pasākumus tām bija grūti izstrādāt (sk. 62. punktu). Spānija kā prioritāti nosaka labu ūdens daudzuma un kvalitātes stāvokli, bet nav iekļāvusi rādītāju R.23 (ilgtspējīga ūdens izmantošana). Šis rādītājs ir paredzēts tikai platībatkarīgiem intervences pasākumiem, savukārt Spānijas plānā minētie ieguldījumi ilgtspējīgā ūdens apsaimniekošanā lielākoties ir no investīcijām bez konkrēta rādītāja par ūdens izmantošanu.

81 No 24 ar vidi un klimatu saistītajiem rezultātu rādītājiem tikai 13 ir obligāti Komisijas veiktajā snieguma izskatīšanā, ko tā izmanto, lai sekotu līdzi progresam, pieprasītu īstenot korektīvus pasākumus vai galu galā samazinātu vai apturētu maksājumus (sk. [VI pielikumu](#)). Komisija sākotnēji bija plānojusi snieguma izskatīšanā izmantot visus 24 rādītājus, taču likumdošanas procesā to skaits tika samazināts līdz 13 rādītājiem. No šiem 13 rādītājiem visas dalībvalstis ir izvēlējušās tikai 7. Rādītāju skaita samazināšana kavēs jēgpilnu snieguma izskatīšanu un var izraisīt nekonekventu attieksmi pret dalībvalstīm.

82 Mēs arī pārbaudījām, kā dalībvalstis saistīja 24 rezultātu rādītājus ar konkrētajiem mērķiem. Saites tiek veidotas, lai varētu izsekot cēloņsakarībām. Mēs konstatējām lielas atšķirības dalībvalstu izveidotajās saitēs. Tas var apgrūtināt plānu ieguldījuma izsekošanu attiecībā uz konkrēto mērķu sasniegšanu ES līmenī.

Secinājumi un ieteikumi

83 Mēs secinām, ka 2023.–2027. gada plāni ir zaļāki nekā iepriekšējā KLP periodā, taču neatbilst ES klimatiskajām un vidiskajām iecerēm un tajos trūkst svarīgu elementu, ar kuriem varētu novērtēt zaļo sniegumu.

84 KLP stratēģisko plānu regulā noteiktā zaļināšanas struktūra ļauj KLP īstenot vērīgākas ieceres vides un klimata jomā. Jaunā nosacījumu sistēma paplašina un stiprina iepriekšējās KLP savstarpējās atbilstības un zaļināšanas sistēmu. Balstoties uz šīm pastiprinātajām prasībām, tiek veidotas ekoshēmas un lauku attīstības intervences, ar kurām atalgo par klimatam un videi labvēlīgām praksēm (23.–27. punkts).

85 2023.–2027. gada KLP sniedza dalībvalstīm lielu elastību zaļināšanas struktūras atspoguļošanā savos plānos. Komisijas uzdevums bija pārliecināties, ka plāni ir “vērīgāki”, un tā tiecās panākt būtisku palielinājumu. Komisija sniedza komentārus par plānu projektiem. Četras mūsu izlasē iekļautās dalībvalstis atbildēja uz visiem Komisijas komentāriem, lai gan tās bieži vien tikai daļēji ņēma vērā Komisijas ierosinājumus vai paskaidroja, kāpēc tās lielākoties saglabāja savu sākotnējo priekšlikumu. Daudzos gadījumos tās atsaucās uz papildinošu valsts politiku, ko Komisija nekontrolē (28.–35. punkts).

86 Veids, kā zaļināšanas struktūra tiek ieviesta plānos, nosaka to vērīguma līmeni. Attiecībā uz jauno nosacījumu sistēmu visas dalībvalstis izmantoja atbrīvojumus no nosacījumiem par labu lauksaimniecisko un vidisko stāvokli, un 16 dalībvalstis atlika prasību aizsargāt kūdrājus un mitrājus, izmantojot KSP regulā paredzētās iespējas. Turklāt dalībvalstis dažkārt pilnībā neizmantoja labu lauksaimniecības un vidisko stāvokļu potenciālu. Brīvprātīgās ekoshēmas un lauku attīstības pasākumi bieži vien neveicina izmaiņas esošajās praksēs. Kopumā mūsu analīze liecina, ka galīgie plāni neuzrāda būtisku zaļo ieceru vērīguma pieaugumu salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu (36.–45. punkts).

87 Lai gan plānos ir ietvertas dažas nozīmīgas prakses, kuru mērķis ir risināt klimata un vides ilgtermiņa problēmas, dažas citas svarīgas prakses četros mūsu izlasē ietvertajos plānos ir iekļautas nepietiekami (65.–72. punkts).

88 Plānu faktisko ietekmi uz klimatu un vidi iespaido nesenie pasākumi, ko Komisija veica, reaģējot uz lauksaimnieku pieprasījumiem, un tā ir atkarīga arī no tā, kādā mērā lauksaimnieki iesaistās brīvprātīgajās shēmās (42.–47. punkts).

1. ieteikums. Plānos veicināt labas zaļās prakses apmaiņu

Lai ar plāniem paplašinātu zaļās prakses izmantošanu, Komisijai jāveicina labas prakses apmaiņa attiecībā uz ekoshēmām un svarīgu praksi un pieejām nolūkā labāk risināt klimata un vides ilgtermiņa problēmas.

leviešanas mērķtermiņš: 2025. gads.

89 Neskatoties uz to, ka zaļais kurss ir nozīmīgs Komisijai, mēs konstatējam, ka plāni nav labi saskaņoti ar zaļā kursa mērķiem un mērķrādītājiem. Tas apstiprina ieinteresēto personu viedokli par nepietiekamu KLP un zaļā kursa saskaņotību. KSP regula attiecas uz dažiem zaļā kursa mērķiem, bet neietver konkrētus mērķrādītājus, kas jāsasniedz KLP ietvaros (49.–51. punkts).

90 Turklāt Regula neuzliek dalībvalstīm pienākumu plānos iekļaut zaļā kursa mērķrādītājus vai aplēsto KLP ieguldījumu to sasniegšanā. Dalībvalstis (ar dažiem izņēmumiem) nesniedza mērķrādītājus vai aplēses plānu līmenī daļēji tāpēc, ka nebija vienotu definīciju un metodiku (52. un 53. punkts). Tāpēc Komisija nevarēja izmērīt, plānu ieguldījuma apmēru zaļā kursa mērķrādītāju sasniegšanā, izņemot attiecībā uz bioloģiski apstrādātas zemes platības pieaugumu. Mūsu analīze liecina, ka šo mērķrādītāju sasniegšana lielā mērā ir atkarīga no darbībām ārpus KLP (54.–64. punkts).

2. ieteikums. Aplēst KLP ieguldījumu zaļā kursa vidisko un klimata mērķrādītāju sasniegšanā

Komisijai ziņojumā Eiropas Parlamentam un Padomei, kas jāsagatavo līdz 2025. gada 31. decembrim, par plānu ieguldījumu Savienības saistībās vides un klimata jomā jāiekļauj kvantitatīvas aplēses par plānu ieguldījumu zaļā kursa mērķu sasniegšanā.

leviešanas mērķtermiņš: 2025. gads.

91 Neraugoties uz plašo kvalitatīvo novērtējumu pirms plānu apstiprināšanas, Komisija nevarēja parādīt plānos iekļauto vidisko un klimatisko ieceru līmeni, jo nav definēti “vērienīgāki mērķi” vai netiek izmantoti pārredzami un izmērāmi kritēriji (28.–30. punkts).

92 Attiecībā uz snieguma novērtēšanu mēs konstatējam, ka jaunā klimata un vidisko mērķrādītāju uzraudzības sistēma ir uzlabojums saskaņotības ziņā, taču tajā trūkst elementu, kas nepieciešami, lai efektīvi izsekotu sniegumu. Konkrētie mērķi nav skaidri, un visbiežāk izmantotie rezultātu rādītāji faktiski atspoguļo izlaidi. Dažos plānos trūkst svarīgu rezultātu rādītāju, kas vai nu atspoguļo dalībvalstu augstās prioritātes, vai ir nepieciešami snieguma izskatīšanai, un sasaiste ar konkrētiem mērķiem ievērojami atšķiras. Šis snieguma izsekošanas problēmas padara KLP 2023.–2027. gada sasniegumu pierādīšanu sarežģītu (73.–82.punkts).

3. ieteikums. Stiprināt turpmāko KLP uzraudzības sistēmu klimata un vides jomā

Sagatavojot priekšlikumu par KLP pēc 2027. gada, Komisijai jāņem vērā ziņojumā apzinātās vajadzības:

- izvērtēt, kurus no ES klimata un vidiskajiem mērķiem varētu iekļaut kvantitatīvajos KLP mērķos un kādā veidā;
- precizēt, kā šie mērķrādītāji tiks izmantoti kā kritēriji, ar kuriem novērtē dalībvalstu KLP plānošanas dokumentus;
- definēt rezultātu rādītājus, lai uzraudzītu virzību uz šo mērķu sasniegšanu.

Ieviešanas mērķtermiņš: 2027. gads.

Šo ziņojumu 2024. gada 10. jūlija sēdē Luksemburgā pieņēma I apakšpalāta, kuru vada Revīzijas palātas locekle *Joëlle Elvinger*.

Revīzijas palātas vārdā —

Tony Murphy
priekšsēdētājs

Pielikumi

I pielikums. LLVS un TANPP – atbilstība starp periodiem

	2014-2020	2023-2027
Tiesību aktos noteiktās pārvaldības prasības (TANPP)		
	TANPP	Tās pašas TANPP + jauna 1. TANPP par Ūdens direktīvu un 8. TANPP par pesticīdu izmantošanu – TANPP par dzīvnieku identifikāciju un dzīvnieku labturību
Laba lauksaimnieciskā un vidiskā stāvokļa nosacījumi (LLVS)		
Klimata pārmaiņas	Zaļināšana Ilggadīgo zālāju īpatsvars attiecībā pret lauksaimnieku deklarēto kopējo lauksaimniecības platību nesamazinās par vairāk nekā 5 % salīdzinājumā ar atsauces īpatsvaru 2015. gadā	1. LLVS Ilggadīgo zālāju īpatsvars attiecībā pret kopējo lauksaimniecības platību valsts, reģionālā, apakšreģionālā, saimniecību grupas vai saimniecības līmenī nesamazinās par vairāk nekā 5 % salīdzinājumā ar īpatsvaru 2018. gadā
		2. LLVS Mitrāju un kūdrāju aizsardzība
	6. LLVS Augsnes organisko vielu saglabāšana, tostarp aizliegums dedzināt aramos rugājus	3. LLVS Aizliegums dedzināt aramus rugājus
Ūdens un augsne	1. LLVS Buferjoslu izveide gar ūdenstecēm	4. LLVS Buferjoslu izveide gar ūdenstecēm
	2. LLVS Licencēšanas procedūras ūdens izmantošanai apūdeņošanā	Integrēts jaunā 1. TANPP
	3. LLVS Gruntsūdeņu aizsardzība pret piesārņojumu	Integrēts jaunā 1. TANPP
	4. LLVS Augsnes segums	6. LLVS Minimālais augsnes segums, kāds augsnei visjutīgākajos periodos neļauj palikt kailai
	5. LLVS Zemes apsaimniekošana erozijas mazināšanai	5. LLVS Augsnes apstrāde, kas samazina augsnes degradācijas un erozijas risku, tostarp, ņemot vērā nogāzi
	Zaļināšana. Kultūraugu dažādošana (virs 10 ha, ja mazāk nekā 75 % aizņem zāle)	7. LLVS Augseka aramzemē
Bioloģiskā daudzveidība	Zaļināšana. 5 % ekoloģiski nozīmīgu platību aramzemē (virs 15 ha, ja mazāk nekā 75 % aizņem zāle)	8.1. LLVS 4 % platības atvēlēti ar ražošanu nesaistītām iezīmēm (virs 10 ha, ja mazāk nekā 75 % aizņem zāle). Iespēja izvēlēties 3 %, iekļaujot kopējo ražošanas platību līdz 7 %
	7. LLVS Ainavas iezīmju saglabāšana, aizliegums cirpt dzīvžogus un cirst kokus putnu pārošanās un ligzdošanas sezonā, invazīvu augu sugu izplatības novēršanas pasākumi (pēc izvēles)	8.2. LLVS Ainavas iezīmju saglabāšana, aizliegums cirpt dzīvžogus un cirst kokus putnu pārošanās un ligzdošanas sezonā, invazīvu augu sugu izplatības novēršanas pasākumi (pēc izvēles)
	Zaļināšana. Aizliegums pārveidot vai apart ilggadīgos zālājus, kas atrodas teritorijās, kuras dalībvalstis <i>Natura 2000</i> tīklā atzinušas par ekoloģiski jutīgām, un attiecīgā gadījumā teritorijās, kas atrodas ārpus <i>Natura 2000</i> tīkla	9. LLVS Aizliegums pārveidot vai apart ilggadīgos zālājus, kas iekļauti <i>Natura 2000</i> tīklā kā ekoloģiski jutīgi ilggadīgi zālāji

Avots: ERP. Prezentācija balstīta uz *Guyomard H.* un citi, *How the Green Architecture of the 2023–2027 Common Agricultural Policy could have been greener*, 2023.

II pielikums. Galvenās izmaiņas LLVS prasībās saistībā ar četriem mūsu izlasē iekļautajiem plāniem

LLVS	Īrija	Spānija	Francija	Polija
1. LLVS Ilggadīgo zālāju īpatsvars	Attiecas arī uz bioloģiskajiem un mazajiem lauksaimniekiem. Uzlaboti noteikumi par iepriekšēju atļauju un sankcijām	Attiecība noteikta reģionālā līmenī (iepriekš – valsts līmenī). Atļauja, ja samazinājums ir no 4 % līdz 5 % (iepriekš – no 4,5 % līdz 5 %). Attiecas arī uz bioloģiskajiem un mazajiem lauksaimniekiem	Nepieciešama atļauja, ja samazinājums ir no 2 % līdz 5 % (iepriekš – no 2,5 % līdz 5 %). Attiecas arī uz bioloģiskajiem un mazajiem lauksaimniekiem	Attiecas arī uz bioloģiskajiem un mazajiem lauksaimniekiem
2. LLVS Kūdrāju un mitrāju aizsardzība	No 2025. gada. Nosacījumi tiks precizēti	No 2024. gada Drenāžas aizliegums, pārveidošana par aramzemi un pastāvīgo ganību uzāršana. Aramzemē atļauta tikai virspusēja augsnes apstrāde	No 2025. gada. Nosacījumi tiks precizēti	No 2025. gada. Nosacījumi tiks precizēti
3. LLVS Aizliegums dedzināt aramus rugājus	Nav būtisku izmaiņu	Nav būtisku izmaiņu	Nav būtisku izmaiņu	Nav būtisku izmaiņu
4. LLVS Buferjoslu izveide gar ūdensteci	Platums palielināts no 2 līdz 3, 4 vai 6 m	Dažos reģionos platums palielināts (vismaz 5 metri), un tas jāpārklāj ar zāli. Iekļauti daži nenosegti apūdeņošanas kanāli	Platums saglabāts (vismaz 5 metri), bet jāpārklāj ar zāli. Iekļauti daži apūdeņošanas kanāli	Buferzona ir 3 m un tagad attiecas uz visiem mēslošanas līdzekļiem un augu aizsardzības līdzekļiem
5. LLVS Augsnes apstrādes pārvaldība	Tiek iekļauti zālāju zemes gabali ar slīpumu virs 20 %. LLVS ir konkrētāki laika ziņā	Platība palielinās (piemērojamais slīpums no 15 % tiek samazināts līdz 10 %)	Bez pārmaiņām	Platība palielinās (piemērojamais slīpums no 36 % tiek samazināts līdz 14 %)
6. LLVS Augsnes segums	LLVS ir konkrētāks laika ziņā un tagad ietver noteikumus, kas 2014.–2020. gadā bija iekļauti citā LLVS (minimālā zemes apsaimniekošana)	Vertikāla augsnes apstrāde nav atļauta, un kailas augsnes periods ir ierobežots	Pienākums tagad attiecas arī uz teritorijām ārpus īpaši jutīgām nitrātu zonām	Minimālā pārklājamā augsnes platība ir 80 % (iepriekš – 30 %). Tagad tas attiecas uz visu valsti

LLVS	Īrija	Spānija	Francija	Polija
7. LLVS Augseka	Galveno kultūraugu augseka zemes gabalu līmenī katru ceturto gadu apvienojumā ar kultūraugu dažādošanu	Augsekas zemes gabalu līmenī vismaz reizi četros gados vai sekundārās kultūras katru gadu. Papildināts ar stingrāku diversifikāciju	Saimniecības līmenī 35 % no gada augsekas vai sekundārajām kultūrām katru gadu; zemes gabala līmenī galvenā kultūrauga augseka četru gadu laikā vai sekundārajām kultūrām katru gadu	Vismaz 40 % aramzemes saimniecībā jāmaina ik gadu. Viens un tas pats galvenais kultūraugs nedrīkst atrasties zemes gabalā ilgāk par trim gadiem. Diversifikācija papildina rotāciju un ir stingrāka
8. LLVS Bioloģiskās daudzveidības apgabali	Attiecas arī uz bioloģiskajiem lauksaimniekiem. Paredzēta tikai iespēja izvēlēties ar ražošanu nesaistītus elementus. Attiecas arī uz ilggadīgajiem zālājiem	Attiecas arī uz bioloģiskajiem lauksaimniekiem. Paredzēta iespēja izvēlēties ar ražošanu nesaistītus elementus vai ar ražošanu nesaistītu un ražošanas elementu kombināciju	Attiecas arī uz bioloģiskajiem lauksaimniekiem. Paredzēta iespēja izvēlēties ar ražošanu nesaistītus elementus vai ar ražošanu nesaistītu un ražošanas elementu kombināciju	Attiecas arī uz bioloģiskajiem lauksaimniekiem. Paredzēta iespēja izvēlēties ar ražošanu nesaistītus elementus vai ar ražošanu nesaistītu un ražošanas elementu kombināciju
9. LLVS Jutīgi ilggadīgie zālāji	Nav būtisku izmaiņu	Nav būtisku izmaiņu	Palielinās aizsargājamā teritorija	Palielinās aizsargājamā teritorija

Avots: ERP.

III pielikums. Pārskats par ERP iepriekšējo revīzijas darbu

2014. gada pārskats, 3. nodaļa "Rezultātu sasniegšana ar ES budžetu"

Īpašais ziņojums 21/2017 par zaļināšanu

Īpašais ziņojums 33/2018 par cīņu pret pārtuksnešošanas Eiropas Savienībā

Atzinums 07/2018 par Komisijas priekšlikumu regulām, kas attiecas uz kopējo lauksaimniecības politiku pēc 2020. gada

Pārskats par ES budžeta sniegumu 2019. gada beigās, 4. nodaļa

Īpašais ziņojums 18/2019 par ES siltumnīcefekta gāzu emisijām

Apskats 01/2020 par klimatrīcības izdevumiem

Īpašais ziņojums 05/2020 ar augu aizsardzības līdzekļu ilgtspējīgu izmantošanu

Īpašais ziņojums Nr. 13/2020 par lauksaimniecības zemes bioloģisko daudzveidību

Īpašais ziņojums 16/2021 par klimata pārmaiņām un lauksaimniecību

Īpašais ziņojums 20/2021 par ilgtspējīgu ūdens izmantošanu lauksaimniecībā

Īpašais ziņojums 09/2022 par klimata politikas aspektu integrēšanu

Īpašais ziņojums 18/2023 par ES klimata un enerģētikas mērķrādītājiem

Īpašais ziņojums 19/2023 par Eiropas Savienības centieniem panākt ilgtspējīgu augsnes apsaimniekošanu

Īpašais ziņojums 19/2024 par bioloģisko lauksaimniecību Eiropas Savienībā

IV pielikums. Zaļā kursa mērķrādītāju valsts vērtību iekļaušana plānos un paredzamais plānu ieguldījums šo mērķrādītāju sasniegšanā

	Bioloģiskā lauksaimniecība	Barības vielu zudumi	Pesticīdi	Ļoti daudzveidīgi ainavas elementi	SEG (lauksaimniecība)
Beļģija (FL)	P	–	–	–	–
Beļģija (WA)	VV un P	–	–	–	VV
Bulgārija	VV un P	–	–	–	–
Čehija	P	–	–	–	–
Dānija	VV un P	–	–	–	VV
Vācija	VV un P	–	–	–	VV
Igaunija	P	–	–	–	–
Īrija	VV un P	VV	–	VV	VV un P
Grieķija	P	–	–	–	–
Spānija	VV un P	–	–	–	VV
Francija	VV un P	P	VV	–	P
Horvātija	VV un P	–	–	–	–
Itālija	VV un P	–	–	–	–
Kipra	VV un P	–	–	–	–
Latvija	VV un P	–	P	–	–
Lietuva	VV un P	–	–	VV	–
Luksemburga	VV un P	–	VV	–	VV
Ungārija	VV un P	–	–	–	–
Malta	VV un P	VV	VV	VV	–
Nīderlande	P	–	–	–	–
Austrija	VV un P	–	–	VV	–
Polija	VV un P	–	VV	VV	–
Portugāle	P	–	–	–	–
Rumānija	P	–	–	–	–
Slovēnija	VV un P	–	–	–	VV
Slovākija	VV un P	–	VV	VV	–
Somija	VV un P	–	–	–	–
Zviedrija	VV un P	–	–	–	–

Piezīme. “VV” nozīmē, ka KLP plāns ietver zaļā kursa mērķrādītāja valsts vērtību. “P” nozīmē, ka KLP plāns ietver paredzamo ieguldījumu zaļā kursa mērķrādītāja sasniegšanā. “–” nozīmē, ka KLP plāns neietver ne valsts vērtību, ne paredzamo plāna ieguldījumu zaļā kursa mērķrādītāja sasniegšanā.

Avots: valstu KLP stratēģiskie plāni.

V pielikums. Zaļā kursa mērķrādītāji un saistītie rezultātu rādītāji

Zaļā kursa mērķrādītāji, kas saistīti ar lauksaimniecības nozari	Rezultātu rādītāji	Saistība ar zaļā kursa mērķrādītāju
Līdz 2030. gadam nodrošināt bioloģisko lauksaimniecību 25 % lauksaimniecības platību	R.29 – Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība: KLP atbalstītās bioloģiskās lauksaimniecības platības daļa	Tieša saikne, saskaņā ar Komisijas sniegto informāciju
Barības vielu zudumu samazināšana vismaz par 50 % 2030. gadā	R.22 – Ilgtspējīga barības vielu pārvaldība: platības daļa, uz kuru ir attiecināmas saistības	Saistīts, saskaņā ar Komisijas sniegto informāciju
Ķīmisko pesticīdu lietošanas un riska samazināšana par 50 % līdz 2030. gadam Augsta riska pesticīdu lietošanas samazināšana par 50 %	R.24 – Ilgtspējīga un samazināta pesticīdu lietošana: daļa no platības, uz kuru attiecas saistības	Saistīts, saskaņā ar Komisijas sniegto informāciju
Zemes platību palielināšana bioloģiskās daudzveidības nodrošināšanai, tostarp lauksaimniecības platība ar ļoti daudzveidīgām ainavas iezīmēm	R.34 – Ainavas iezīmju saglabāšana: teritorijas daļa, uz kuru attiecas saistības	Saistīts, saskaņā ar Komisijas sniegto informāciju
leguldījums SEG emisiju samazināšanā par 55 %	R.13 – SEG emisiju samazināšana lopkopības nozarē: lauksaimniecības dzīvnieku vienību daļa, uz kuru attiecas saistības R.14 – Oglekļa uzglabāšana augsnēs un biomasā: platības daļa, uz kuru attiecas saistības	Var saistīt, saskaņā ar ERP

Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas darba dokumentu *“Analysis of links between CAP Reform and Green Deal”* un turpmākiem precizējumiem.

VI pielikums. Ziņošana par rezultātu rādītājiem

RR ats.	RR apraksts	Attiecas uz snieguma izskatīšanu	ES galvenais snieguma rādītājs
R.12	Pielāgošanās klimata pārmaiņām: tādas izmantotās lauksaimniecības zemes platības (ILZP) īpatsvars, kurā noteiktas atbalstītas saistības uzlabot pielāgošanos klimata pārmaiņām	Nē	Nē
R.13	Emisiju samazināšana lopkopības nozarē: liellopu vienības, kurās noteiktas atbalstītas saistības siltumnīcefekta gāzu (SEG) un/vai amonjaka emisiju samazināšanai, tostarp kūtsmēsļu pārvaldība	Jā	Nē
R.14	Oglekļa uzglabāšana augsnē un biomasā: tādas izmantotās lauksaimniecības zemes platības (ILZP) īpatsvars, kurā noteiktas atbalstītas saistības samazināt emisijas vai uzturēt vai palielināt oglekļa uzglabāšanu (tostarp ilggadīgie zālāji, ilggadīgās kultūras ar pastāvīgu augu segu, lauksaimniecības zeme mitrājos un kūdrājos)	Jā	Jā
R.15	Atjaunīgo energoresursu enerģija, kas ražota lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un no citiem atjaunīgiem energoresursiem: atbalstītās investīcijas atjaunīgo energoresursu enerģijas, tostarp bioenerģijas, ražošanas iespēju uzlabošanā (MW)	Nē	Nē
R.16	Investīcijas saistībā ar klimatu: tādu lauku saimniecību īpatsvars, kuras gūst labumu no KLP atbalsta investīcijām, ar ko tiek veicināta klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās klimata pārmaiņām un atjaunīgo energoresursu enerģijas vai biomateriālu ražošana	Nē	Nē
R.17	Apmežota zeme: teritorija, kurai piešķirts atbalsts par apmežošanu, agromežsaimniecību un atjaunošanu, tostarp sadalījums pa tām	Jā	Jā
R.18	Atbalsts investīcijām meža nozarē: kopējās investīcijas mežsaimniecības nozares snieguma uzlabošanā	Nē	Nē
R.19	Augsnes uzlabošana un aizsardzība: tādas izmantotās lauksaimniecības zemes platības (ILZP) īpatsvars, kurā noteiktas atbalstītas saistības, kas ir labvēlīgas augsnes apsaimniekošanai nolūkā uzlabot augsnes kvalitāti un augsnes biotu (piemēram, samazināt augsnes apstrādi, augsni klāt ar kultūraugiem, izmantot augmaiņu, tostarp augmaiņu ar pākšaugiem)	Jā	Jā
R.20	Gaisa kvalitātes uzlabošana: tādas izmantotās lauksaimniecības zemes platības (ILZP) īpatsvars, kurā ir noteiktas saistības mazināt amonjaka emisijas	Jā	Jā
R.21	Ūdens kvalitātes aizsardzība: tādas izmantotās lauksaimniecības zemes platības (ILZP) īpatsvars, kurā noteiktas atbalstītas saistības attiecībā uz ūdensobjektu kvalitāti	Jā	Jā
R.22	Barības vielu ilgtspējīga pārvaldība: tādas izmantotās lauksaimniecības zemes platības (ILZP) īpatsvars, kurā ir noteiktas atbalstītas saistības saistībā ar uzlabotu barības vielu pārvaldību	Jā	Jā
R.23	Ilgspējīga ūdens izmantošana: tādas izmantotās lauksaimniecības zemes platības (ILZP) īpatsvars, kurā ir noteiktas atbalstītas saistības ūdens līdzsvara uzlabošanai	Jā	Nē
R.24	Ilgspējīga un samazināta pesticīdu lietošana: tādas izmantotās lauksaimniecības zemes platības (ILZP) īpatsvars, uz kuru attiecas konkrētas atbalstītas saistības ar mērķi panākt pesticīdu ilgtspējīgu lietošanu, lai samazinātu tādus ar pesticīdu radītos riskus un ietekmi kā pesticīdu noplūde	Jā	Jā

RR ats.	RR apraksts	Attiecas uz snieguma izskatīšanu	ES galvenais snieguma rādītājs
R.25	Ar vidi saistītais sniegums lopkopības nozarē: tādu liellopu vienību īpatsvars, uz kurām attiecas atbalstītas saistības uzlabot vides ilgtspēju	Nē	Nē
R.26	Investīcijas saistībā ar dabas resursiem: tādu lauku saimniecību īpatsvars, kuras saņem ienesīgu un neienesīgu KLP investīciju atbalstu saistībā ar rūpēm par dabas resursiem	Nē	Nē
R.27	Ar vidi vai klimatu saistītais sniegums (izmantojot investīcijas lauku apvidos): tādu darbību skaits, ar kurām lauku apvidos tiek veicināti mērķi, kas saistīti ar vides ilgtspēju, klimata pārmaiņu mazināšanas sasniegšanu un pielāgošanos klimata pārmaiņām	Nē	Nē
R.28	Ar vidi vai klimatu saistītais sniegums (izmantojot zināšanas un inovāciju): to personu skaits, kuras izmanto konsultācijas, apmācību, zināšanu apmaiņu vai dalību Eiropas inovācijas partnerības (EIP) darbības grupās, ko KLP atbalsta saistībā ar sniegumu vides vai klimata ziņā	Nē	Nē
R.29	Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība: tādas izmantotās lauksaimniecības zemes platības (ILZP) īpatsvars, kuru KLP atbalsta bioloģiskās lauksaimniecības jomā, nodalot bioloģiskās lauksaimniecību saglabāšanu un pāreju uz bioloģisko lauksaimniecību	Jā	Jā
R.30	Ilgspējīgas meža apsaimniekošanas veicināšana: tādas meža zemes īpatsvars, kurā ir noteiktas saistības atbalstīt meža aizsardzību un ekosistēmu pakalpojumu pārvaldību	Jā	Nē
R.31	Dzīvotņu un sugu saglabāšana: tādas izmantotās lauksaimniecības zemes platības (ILZP) īpatsvars, uz ko attiecas atbalstītas pārvaldības saistības sniegt atbalstu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un atjaunošanai, tostarp augstu dabas vērtību lauksaimniecības praksei	Jā	Nē
R.32	Ar bioloģisko daudzveidību saistītas investīcijas: tādu lauku saimniecību īpatsvars, kuras gūst labumu no KLP atbalsta investīcijām, ar ko tiek veicināta bioloģiskā daudzveidība	Nē	Nē
R.33	Natura 2000 pārvaldība: Kopējās <i>Natura 2000</i> teritorijas daļa, uz kuru attiecas atbalstītās saistības	Nē	Nē
R.34	Ainavas iezīmju saglabāšana: tādas izmantotās lauksaimniecības zemes platības (ILZP) īpatsvars, kurā noteiktas atbalstītas saistības pārvaldīt ainavas iezīmes, tostarp dzīvžogus un kokus	Jā	Jā
R.35	Stropu saglabāšana: ar KLP atbalstīto bišu saimju īpatsvars	Nē	Nē

Avots: Regula (ES) 2021/2115, I un XIV pielikums.

Saīsinājumi

AGRI ĢD: Lauksaimniecības un lauku attīstības ģenerāldirektorāts

CLIMA ĢD: Klimata politikas ģenerāldirektorāts

ELFLA: Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai

ELGF: Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonds

ENV ĢD: Vides ģenerāldirektorāts

EVA: Eiropas Vides aģentūra

KLP: kopējā lauksaimniecības politika

KSP: KLP stratēģiskais plāns

LLVS: labs lauksaimnieciskais un vidiskais stāvoklis

SEG: siltumnīcefekta gāze

TANPP: tiesību aktos noteiktās pārvaldības prasības

Glosārijs

Agromežsaimniecība: kultūraugu, koku un/vai lauksaimniecības dzīvnieku apvienošana vienā zemes platībā.

Agrovides un klimata pasākumi: ikviena prakse no brīvprātīgu pasākumu kopuma, kas sniedzas tālāk par parastām vides prasībām un dod iespēju lauksaimniekiem saņemt maksājumu no ES budžeta.

Ainavas iezīme: dabiska vai daļēji dabiska veģetācija lauksaimniecības zemē, kas nodrošina ekosistēmas pakalpojumus un veicina bioloģisko daudzveidību.

Anaerobiskā noārdīšanās: process, kurā mikroorganismi sašķeļ dzīvnieku vai pārtikas atkritumus bez skābekļa klātbūtnes, lai ražotu gāzi un mēslojumu.

Bioloģiskā daudzveidība: dzīvo organismu daudzveidība – sugas ietvaros, starp sugām un starp ekosistēmām – konkrētā vidē.

Bioloģiskā lauksaimniecība: lauksaimniecības pieeja, kuras pamatā ir dabīgās vielas un procesi pārtikas un barības ražošanai.

Buferjosla: lauksaimniecības zemes platība, kurā tiek uzturēta pastāvīga veģetācija, kas palīdz kontrolēt vides problēmas, piemēram, saistībā ar augsnes un ūdens kvalitāti.

CO₂ ekvivalents: salīdzināms mērījums siltumnīcefekta gāzu emisiju ietekmei uz klimatu, un to izsaka kā tikai oglekļa dioksīda daudzumu, kas radītu tādu pašu ietekmi.

Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai: ES fonds, no kura finansē ES ieguldījumu lauku attīstības programmās.

Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonds: ES fonds, no kura finansē tiešos maksājumus lauksaimniekiem un pasākumiem, ar ko regulē vai atbalsta lauksaimniecības tirgus.

Eiropas zaļais kurss: 2019. gadā pieņemta ES izaugsmes stratēģija, kuras mērķis ir līdz 2050. gadam padarīt ES klimatneitrālu.

Ekoloģiski nozīmīga platība: aramzeme, kas paredzēta lauksaimniecībai un ietver elementus, kuri palielina biodaudzveidību lauku saimniecībās, īstenojot attiecināmības prasības zaļināšanas maksājumiem.

Ekoshēma: tiešo maksājumu shēma, kas ieviesta priekšlikumos par kopējo lauksaimniecības politiku laikposmā pēc 2020. gada, lai finansētu lauksaimniekus, kuri apņēmušies īstenot klimatam un videi draudzīgu lauksaimniecības praksi.

Ilggadīgie zālāji: lauksaimniecības zeme, uz kuras ilgāk nekā piecus gadus pēc kārtas audzē stiebrzāles vai citus lopbarības zālaugus.

Izmantota lauksaimniecības zemes platība: kopējā lauksaimniecības zeme, kas ietver aramzemi, ilggadīgos zālājus, ilggadīgos stādījumus un piemājas dārzus.

Klimata pārmaiņu mazināšana: siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana vai ierobežošana, ņemot vērā to ietekmi uz klimatu.

KLP stratēģiskais plāns: dokuments, kuru sagatavojuši ES dalībvalsts saskaņā ar kopējo lauksaimniecības politiku laikposmam pēc 2020. gada un kurā izklāstīts, kā tā plāno sasniegt savus mērķus saskaņā ar politikas vispārējiem mērķiem.

Kopējā lauksaimniecības politika: ES vienotā lauksaimniecības politika, kas ietver subsīdijas un virkni citu pasākumu, kuri tiek īstenoti, lai garantētu pārtikas nodrošinājumu, panāktu pietiekami augstu dzīves līmeni ES lauksaimniekiem, veicinātu lauku attīstību un aizsargātu vidi.

Kūdrāji: mitrāju paveids ar biezu organiskās augsnes slāni, kas ir īpaši bagāts ar organiskām vielām.

Labs lauksaimnieciskais un vidiskais stāvoklis: stāvoklis, kādā lauksaimniekiem jāuztur visa lauksaimniecības zeme, jo īpaši zeme, ko kārtējā laikposmā neizmanto ražošanai, lai saņemtu konkrētus maksājumus saskaņā ar KLP. Tiek ņemti vērā arī tādi aspekti kā ūdens resursu un augsnes apsaimniekošana.

Lauku putnu populāciju indekss: rādītājs, kas apraksta noteiktā laikposmā notikušās putnu skaita un sugu izmaiņas laukos.

Mitrājs: zeme, ko visu gadu vai daļu gada klāj ūdens.

Natura 2000: tīkls, kas aptver retu un apdraudētu sugu aizsargājamās teritorijas un dažus retu dabisko dzīvotņu veidus, ko aizsargā ES tiesību akti.

Nitrifikācijas inhibitors: ķīmiska viela, kas samazina slāpekļa oksīda emisijas.

Nosacījumu sistēma: sistēma, ar kuru KLP pēc 2020. gada aizstāj savstarpējo atbilstību un zaļināšanu, lai veicinātu lauksaimniecības praksi, kas ir labvēlīga klimatam un videi, un lai veicinātu dzīvnieku labturību un pārtikas nekaitīgumu.

Oglekļa dioksīda piesaistītājs: mežs, okeāns vai cita dabiskā vide, kas no atmosfēras absorbē un saglabā oglekļa dioksīdu.

Pielāgošanās klimata pārmaiņām: valstu un kopienu neaizsargātības pret klimata pārmaiņām mazināšana, palielinot to spēju pārvarēt klimata pārmaiņu ietekmi.

Piešķirtie izdevumi: ES izdevumi, ko budžeta procesa ietvaros piešķir katrai dalībvalstij.

Rezultātu rādītājs: izmērāms mainīgais, kas sniedz informāciju par to, kāda ir atbalstīto projektu tūlītējā ietekme uz mērķgrupu.

Savstarpējā atbilstība: mehānisms, saskaņā ar kuru maksājumi lauksaimniekiem ir atkarīgi no tā, vai viņi ievēro prasības attiecībā uz vidi, pārtikas nekaitīgumu, dzīvnieku veselību un labturību un zemes apsaimniekošanu.

Slāpekļa piesaiste: process, kurā kultūraugi gaisā esošo slāpekli pārvērš amonjakā vai ar to saistītos slāpekļa savienojumos augsnē.

Snieguma satvars: atskaites punkti un mērķrādītāji, kas noteikti rādītāju kopumam katrā darbības programmas prioritārajā virzienā (izņemot tehnisko palīdzību).

Starpkultūra: ātri augoša sekundārā kultūra, ko audzē starp secīgu galveno kultūraugu stādīšanu.

Stingrāka nosacījumu sistēma: sistēma, saskaņā ar kuru maksājumi lauksaimniekiem ir atkarīgi no tādas prakses izmantošanas, kas ir labvēlīga klimatam un videi un veicina dzīvnieku labturību un pārtikas nekaitīgumu. No 2023. gada kopējā lauksaimniecības politikā aizstāj zaļināšanu un savstarpējo atbilstību.

Tiesību aktos noteiktās pārvaldības prasības: ES vai valsts normas par lauksaimniecības zemes pārvaldību, ar kurām aizsargā sabiedrības, dzīvnieku un augu veselību, dzīvnieku labturību un vidi.

Zaļināšana: klimatam un videi labvēlīgu lauksaimniecības prakses veidu pieņemšana. Parasti izmanto arī attiecīgās ES atbalsta shēmas apzīmēšanai.

Komisijas atbildes

<https://www.eca.europa.eu/lv/publications/SR-2024-20>

Laika grafiks

<https://www.eca.europa.eu/lv/publications/SR-2024-20>

Revīzijas darba grupa

ERP īpašajos ziņojumos tiek atspoguļoti rezultāti, kas iegūti, revidējot ES politikas jomas un programmas vai ar pārvaldību saistītus jautājumus konkrētās budžeta jomās. ERP atlasa un izstrādā šos revīzijas uzdevumus tā, lai tiem būtu pēc iespējas lielāka ietekme, proti, tiek ņemts vērā risks, kādam pakļauta lietderība vai atbilstība, attiecīgo ienākumu vai izdevumu apjoms, paredzamie notikumi, kā arī politiskās un sabiedrības intereses.

Šo lietderības revīziju veica ERP locekles *Joëlle Elvinger* vadītā I apakšpalāta “Dabas resursu ilgtspējīga izmantošana”. Revīziju vadīja ERP loceklis *Nikolaos Milionis*, un viņam palīdzēja locekļa biroja vadītājs *Kristian Sniter*, locekļa biroja atašejs *Matteo Tartaggia*, atbildīgā vadītāja *Florence Fornaroli*, darbuzdevuma vadītājs *Xavier Ignasi Farrero*, revidenti *Rogelio Abarquero Grossi*, *Zuzana Gullová*, *Lenka Hill*, *Anna Zalega* un *Daniela Jinaru* un stažieris *Austin Maloney*. Lingvistisko atbalstu sniedza *Laura McMillan*, *Jennifer Schofield*, *Barbara Knapiak* un *Tomasz Surdykowski*. Grafiskā dizaina atbalstu sniedza *Alexandra-Elena Mazilu*.

No kreisās: *Matteo Tartaggia*, *Nikolaos Milionis*, *Kristian Sniter*, *Florence Fornaroli*, *Laura McMillan*, *Xavier Ignasi Farrero*, *Anna Zalega*, *Zuzana Gullová*, *Tomasz Surdykowski*, *Barbara Knapiak*.

AUTORTIESĪBAS

© Eiropas Savienība, 2024

Eiropas Revīzijas palātas (ERP) atkalizmantošanas politiku nosaka ar [ERP Lēmumu Nr. 6-2019](#) par atvērto datu politiku un dokumentu atkalizmantošanu.

Ja vien nav norādīts citādi (piemēram, individuālās autortiesību norādēs), ERP saturs, kurš pieder ES, ir licencēts saskaņā ar šādu starptautisku licenci: [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\) licence](#). Tādējādi atkalizmantošana parasti ir atļauta, ja tiek sniegtas pienācīgas atsauces un norādītas visas izmaiņas. ERP satura atkalizmantošana nedrīkst sagrozīt tā sākotnējo nozīmi vai jēgu. ERP nav atbildīga par atkalizmantošanas sekām.

Jāsaņem papildu atļauja, ja konkrētā saturā attēlotas identificējamas privātpersonas, piemēram, ERP darbinieku fotoattēlos, vai ja tas ietver trešās personas darbu.

Ja šāda atļauja ir saņemta, tā atceļ un aizstāj iepriekš minēto vispārējo atļauju un skaidri norāda uz visiem izmantošanas ierobežojumiem.

Lai izmantotu vai reproducētu saturu, kas nepieder ES, var būt nepieciešams prasīt atļauju tieši autortiesību īpašniekiem.

8. attēls – ikonas: šis attēls ir izstrādāts, izmantojot [Flaticon.com](#) resursus.

© *Freepik Company S.L.* Visas tiesības aizsargātas.

Programmatūra vai dokumenti, uz kuriem attiecas rūpnieciskā īpašuma tiesības, proti, patenti, preču zīmes, reģistrēti dizainparaugi, logotipi un nosaukumi, nav iekļauti ERP atkalizmantošanas politikā.

Eiropas Savienības iestāžu un struktūru tīmekļa vietnēs, kas izvietotas domēnā europa.eu, ir atrodamas saites uz trešo personu tīmekļa vietnēm. Tā kā ERP šīs vietnes nekontrolē, iesakām rūpīgi iepazīties ar to privātuma un autortiesību politiku.

ERP logotipa izmantošana

ERP logotipu nedrīkst izmantot bez ERP iepriekšējas piekrišanas.

HTML	ISBN 978-92-849-2968-9	ISSN 1977-5717	doi:10.2865/874170	QJ-AB-24-020-LV-Q
PDF	ISBN 978-92-849-2981-8	ISSN 1977-5717	doi:10.2865/250427	QJ-AB-24-020-LV-N

Kopējā lauksaimniecības politika (KLP) ir viena no galvenajām Eiropas Savienības politikas jomām, un tā veido 31 % no ES budžeta. Jaunās 2023.–2027. gada KLP mērķis ir palielināt vidisko un klimatisko ieceru vērienīgumu. Tās pamatā ir katras dalībvalsts izstrādātie plāni.

Mēs secinām, ka plāni ir zaļāki nekā iepriekšējā KLP, taču neatbilst ES klimatiskajām un vidiskajām iecerēm un tajos trūkst svarīgu elementu, ar kuriem varētu novērtēt zaļo sniegumu.

Pamatojoties uz saviem konstatējumiem, mēs iesakām Komisijai plānos veicināt labas zaļās prakses apmaiņu, aplēst KLP ieguldījumu zaļā kursa mērķrādītāju sasniegšanā un stiprināt turpmāko KLP uzraudzības sistēmu klimata un vides jomā.

Eiropas Revīzijas palātas (ERP) īpašais ziņojums saskaņā ar LESD 287. panta 4. punkta otro daļu.

EIROPAS
REVĪZIJAS
PALĀTA

Eiropas Savienības
Publikāciju birojs

EIROPAS REVĪZIJAS PALĀTA
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tālrunis: +352 4398-1

Uzziņām: eca.europa.eu/lv/contact

Timekļa vietne: eca.europa.eu

Twitter: @EUAuditors